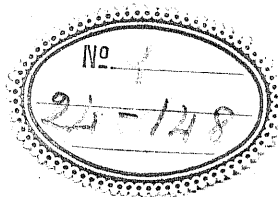

B.a

8

23

B. 2427

חכמת

של החכם רבי ש

שמועון

LOGICA

SAPIENTIS RABBI SIMEONIS,

per Sebastianum Miqueliffie auctorem

Latine iuxta Hebraismum uer-

sa: quæ Hebraeorum cōmenta

ria legere uolentibus, non

tam utilis est quàm

necessaria.

*corregido con
forme alex
purgatorio delano*

Sam naty

EPISTOLA MVNSTERI.

tem, quod ego sciam, imò gratias pleriq;
agunt, quod pro mea uirili Hebraicum co-
nor iuuare studiū: facile cōdonantes si etiā
quādoq; uiderint me nō assequi qd' uolo,
plurimum scilicet ab illis dissentientes, qui
mox ut errorē aliquē deprehenderint, ma-
gnas excitāt tragoedias, coelū terris miscēt,
autorem & interpretem conuiciosis impe-
tunt uerbis, & ut semel dicam, ubi candidi
esse debuerant interpretes, malunt esse sy-
cophantæ. Quos tamē benigne fero, dum-
modo gratis profim. Caterum post elucu-
bratum Chal. dictionarium, in manus re-
cepi Canticū Eliæ cum annexis capitulis,
quæ toties in libro electo ab eodē citantur.
Deinde insumpsi quoq; aliquam temporis
partē in kalendario Hebraico: quo omni-
no opus habemus pro commētarijs Rab-
binorū intelligendis, & quod ego nō com-
mutarem quantumuis præcioso *κρυπτόν*.
Hinc enim licebit annorum Hebraico-
rum supputare initia, inuenire mensium
neomenias, embolismos, luninarium mo-
tus, & alia id genus multa. Iuuat sub-
inde aliquid in mediū afferre, quo huius
sacræ linguæ promoueamus studium: &

a 2 nullum

SEBASTIANVS EMANES MERAS

Ioanni Campensi, sacræ Hebrææ lin-
guæ eximio apud Louaniū pro-
fessori, S. D.

Etulit mihi, ornatissime uir, com-
munis noster amicus Carolus
Harst, quomodo superiori an-
no Basileam ueniens, me sollici-
te quaesieris & ubi præsentē uidere & allo-
qui nō cōtigisset, nō parum dolueris, quip-
pe qui tum Heidelbergæ pistrino meo re-
clusus agebam, lucubrationi Chal. dictio-
narij totus addictus, quod paulo ante me
orbi daturū promiseram. Scis enim quàm
pauci hodie in nostra sint Germania, qui li-
bris uelint iuuare Hebraicum studium: re-
tracti fortassis & deterriti quorundā syco-
phantarū conuiciatrice lingua. Ego tamen
בלעג בלשון & plane rerum peritia pa-
rum doctus, ut audaculus sapius in publi-
cum prorūpo: cum interim tu, Pellicanus,
Aurogallus, Iacobus Ionas, & multialii

EPISTOLA

mihî extricâdis, at minus q̄ ego in ipso intelligere potuit. Sunt enim nostrates Iudæi plerunq; artium ignari. Idcirco si mea uersio nō ubiq; hebraismo examussim respondet, saltē hoc nomine petulans lingua sese coherceat: quod eis Logicā Hebraice exhibuerimus, quam alioquin fuissent desideraturi. Explicet & interpretetur eam pro se quisq; suis auditoribus ut libet: ego quod q̄ potui præstiti. Reperi proinde aliquot difficultates, p̄sertim in octauo capite, & principio 13. capituli, atq; in fine ultimi capituli, ubi alios mallem audire quā propriū incōsulte effutire interpretamentum. Tibi itaq; doctissime Ioannes, qui prior meam cœpisti ambire amicitiam, quanquam talis & tantus non sim, qui in talium uirorū admittar **הנהגה בריה** hunc qualis qualis est, nostri laboris dicamus fortum, non dubito, quin amicitie inter nos cōtractæ arctissimum uinculum, atq; adeo

μνήμωσις sit futurum. Vale

Basileæ Cal. Nouemb.

Anno 1526.

MUNSTERI.

nullum studiosis adolescentibus relinquamus excusationis locū, quo minus sese totos accomodent linguis. Misit & ob eam causam iam pridem Symon ille Grynaeus, homo nō tam multarū linguarū peritia q̄ ipso rerū usu suspiciendus, exemplar quoddam Logicum, quod ex Pannonia inferiori secū Budorim attulit, arbitratus illud Hebraeæ linguæ candidatis plurimum profuturum, si per me in Latinā uersum linguā, euulgaretur. Cuius uiri iudicium quanq; semper magnifecerim, hic tamen maximifeci, ubi destinatus liber aliquem sui gustū præbuit. Nam mox aduerti, quā minimo negotio studiosus sese doctis committeret commētarijs si Logicam hanc prius attigisset. Alioquin quis mihi ostenderet, **שם** Hebreis esse propositionē **שם** subiectum, **שם** prædicatum, &c. Certe nullus Iudæus: qui per Germaniam ferè nihil callent artium. Quid igit mirū si ego aut aliquis alius quandoq; cæcutiat in Hebraismo, quando adhuc multarum artium uocabula nobis sint ignota? Consului ego Iudæum quendam non uulgariter doctum, pro difficultatibus quibuldā in hoc libello mihi

Icīt Rabi noster Mosche, fili-
us honorādi Rabi Maimon
bonae memoriae. Rogauit qui
dam cantor, unus scilicet de
magistris legum & uiris elo-

quentiae disertitudinisq; lingua suauit* uirū
Logicae artis peritū: qui sibi explicauit con-
cordiam uirorū huius artis iuxta id quod
conuenit inter eos de ipsa: nepe quod stu-
duerunt in ea esse breues in uerbis, & nihil
multiplicare seu duplicare: quo scilicet uer-
ba ipsa minime in longum ociose protra-
herent. Nō enim intendit magnificare glo-
riam suam ad discēdum artem istam, ut in-
de aliquid narrationis sibi cōciliaret, quod
introductiones magnas praescripisset ei qui
cuperet discere artem istam, quin po-
tius mens sua fuit ostendere con-
uenientiam seu concordiam
eorum, propter instantem
istorum petitionem
& non aliter.

רבינו משה בן
כבוד רבי מי
מיומון אל ש
שאל שר אהר
אמר

מפעלי המוריות ומאנשי הצחות וה
והמליצה בלשון הערב לאיש המועיין ב
במלאכה החציון נובאר לו הסבמות אצ
אנשי המלאכה לפי מה שהספימו ע
עליו ושובוין בה לשון קצר מן המלות
לא ירבה לבפול העניינים ברי שלא י
יאריבו הרברים כי אין פונתו לגדל כב
כבודו ללמוד המלאכה הזאת למת שס
ספיר לו מופת כי ההקדמות המונחות
למי שירצה ללמוד המלאכה ה
הזאת רבות אבל הייתה כי
בונתו ודיעת הסבמות
ברב השאלתם לא
לזולתו

+ nny nio eleg.
x 779 oculy v. Speed
לאי אף
כה ו intellige
ce =

סכס
uenire -

Omen, quod congruus Grammaticus uocat principium, uocatur à perito artis Logicæ, sustinens, hoc est, subiectum: & quod eloquens grammaticus uocat narrationem principii, magister artis Logicæ appellat sustentatum, hoc est, prædicatum. Nec refert an illa narratio sit nomē uel uerbum uel alia dictione, aut complexum aliquod: omne inquam tale uocatur prædicatum. Sed nec hoc refert, utrum illa narratio sit affirmatiua uel negatiua. Exemplum huius: Dicimus: Ruben stat: ubi Ruben uocatur subiectum, & stat prædicatum. Sic quoque Ruben non stat: dicimus hic Ruben esse subiectum, & non stat prædicatum. Sic quando dicimus, Ruben stetit uel stabit, dicimus Ruben esse subiectum, & stetit uel stabit prædicatum. At quando dicimus, Ruben est in domo, Ruben est subiectum: in domo prædicatum. Et item quando uenit narratio cum complexo uel cum uerbo uel cum aliquo alio quod cum ipso componitur, totum istud uocabitur prædicatum. In summa, locutio composita: est narratio ipsa & id de quo aliquid narratur affirmatiue uel negatiue. id est subiectum

a 5 & prædi-

שער א השם אשר יקראחו בו מרדוק הערב התהלה הוא אשר קראחו בעל מלאכת ההגיון הנשוא ואשר יקראחו מרדוק הערב ס ספור התהלה הוא אשר יקראחו בעל מלאכת ההגיון הנשוא : בין שמהיה הספור שם או פעל או מלה או כלל כל זה יקרא נשוא ואין הפרש בין שיהיה הספור הינו או שלילה : ומיון זה א אמרנו ראובן עומר ואמר ראובן נשוא ויעמר נשוא : וכן ראובן בלתי עומר ואמר אנתנו בזה ראובן נשוא בלתי ע עמר נשוא : וכן כאשר אמרנו ראובן עמר או יעמר ואמר אנתנו ראובן נשוא עמר או יעמר נשוא : וכן כאשר נאמר ראובן בבית נשוא נשוא : וכן כאשר נאמר הספור בכלל או בפועל או מה שכתבו בו כל זה יקראחו נשוא : בכלל הדבור המורכב הספור והמספור ומשני הוא הינו או שלילה כל הנשוא והנשוא

Subiectum.

Prædicatū.

Partes propositiois.

& prædicatū simul uocant iudiciū siue propositio, quæ etiā sic uocat oratio perfecta seu finita. Et ita ppositio habet duas partes, subiectū & prædic. nō obstante quod in ea, plures ponātur dictiones. Exemplū huius. Dicimus: Ruben Hebræus, q stabat in domo Symeonis, occidit filiū suū Laban Syrum. En huius propositionis subiectū dicimus esse, Ruben Hebræus q stabat in domo Symeon: & prædicatū eius: occidit filium suum Laban Aramæum. Nota bene istud. Itaq; nomina quorum significata tibi in hoc capite sunt explicata, sunt quatuor, uidelicet, subiectum & prædicatū: propositio & oratio perfecta.

Vocabula huius capit.

CAPVT SECVNDVM.

Omnis propositio, siue in ea affirmes unam rem de alia, ut cum dicis: Ruben est sapiēs: uel, Symeon stat, siue neges rem de re: ut si dicas, Ruben non est sapiēs: uel Symeon non stat: quādo inquam affirmas rem de re, uocatur propositio affirmatiua: & quando negas rem de re, uocatur propositio negatiua. Fit etiam ut aliquādo in propositione affirmatiua asserat prædicatū de omī subiecto: ut si dicas: Omnis

Propositio affir. & negatiua.

והנשוא יחר וקרא זה משפט נקרא על מאמר הפוסק והמשפט על יש לו שני הלקים הנשוא והנשוא ואם היו מלות המשפט נבות : רמיון זה אמרנו ר ראובן העברי אשר היה עומד בבית שמעון הרג בנו לבן הארמי : הנה א אנחנו נאמר זה המשפט נושא ראובן העברי אשר היה עומד בבית שמעון ו נושאא הרג בנו לבן הארמי והקט על זה : הנה כל השמות המפורשים ענינם בזה השער ארבעה הנשוא והנשוא המשפט ומאמר הפוסק :

שער ב

כל משפט אם שתחייב בו דבר לרבר באמר ר ראובן הבס אז שמעון עומד אז השלול בו דבר מרבר באמר ר ראובן הבס אז לא שמעון עומד ואשר תחייב בו ר דבר לרבר נקראהו משפט מחייב : ואשר השלול בו דבר מרבר נקראהו משפט השולל : ופעמים יהיה המשפט המחייב והם הנשוא לכל נושא באמר כל אדם

omnis homo uiuit. Et hæc uocat affirmatiua
 uniuersalis, sicut & omne est signū uniuersale affirmatiuū. Quādoq; uero in propositione assertiua affirmat prædicatū de aliquo subiecto: ut cum dicitis: Quidam homo scribit. Hæc uocatur affirmatiua particularis, sicut & signū ipsum uocat. particulare affirmatiuum. Sic quandoq; in negatiua, negatur prædicatū de toto subiecto: ut si dicas: nullus homo est lapis. Et hæc uocatur uniuersalis negatiua: & nullū appellatur signum uniuersale negatiuum. Item aliquādo est negatiua in qua negatur prædicatū de aliquibus subiecti: ut si dicas, nō omnis homo scribit: uel quidam homo nō scribit: uel nō quidam homo scribit: & hæc uocatur particularis negatiua. Nec est apud nos aliquod discrimē in his tribus formis negatiuis & particularibus: sed tamen semper præligimus quod forma nostra in particulari negatiua, est non omne: uocaturq; non omne signum particulare negatiuum. Sunt autē 4. signa, uidelicet omne quoddā, nullū & nō omne. Sic fiūt quatuor propositiones ex his 4 signis, scilicet, uniuersalis affirmatiua et particularis affirmatiua: particularis

Uniuersalis

Particularis

Signa propositionū.

כל אדם חי וזה נקראהו מחייב כללי ו
 ונקראהו כל החקת הכללי המחייב :
 ופעמים יתה המשפט המחייב יהיה ה
 הנשוא לקצת הנשוא באמור קצת ה
 האדם כותב זה נקראהו מחייב חלקי ו
 ונקראהו החקת החלקי המחייב :
 ופעמים יתה השולל ושלול הנשוא מ
 מכל הנשוא באמור אין אדם אחר אבן
 זה נקראהו שולל הכללי ונקרא אין א
 אחר חקת כללי שולל : ולפעמים יתה
 השולל ושלול הנשוא למקצת הנשוא
 באמור אין כל אדם כותב או קצת הא
 האדם בלתי כותב או אין קצת אדם כ
 כותב זה נקרא חלקי השולל : ואין
 הברל אצלינו באלו הלשונות השלש
 בשל ילת החלקיות אבל אנחנו נבחר ה
 המיד שיתנה לשוננו בשולל החלקי אין
 כל ונקרא אין כל החקת החלקי השולל
 ויתנה החקפים ד כל וקצת ואין אחר ו
 ואין כל : ויתנה המשפטים בעלי ה
 החקפים ד מחייב כללי ומחייב חלקי
 ושולל

particularis negatiua & uniuersalis negatiua. Quod si subiectum cum nullo cōponatur signo uniuersali, ut cū dicimus, homo scribit, uocat̄ propositio absoluta seu indefinita, hoc est, occulta: quia non determinatur per aliquod signū. Valet autem apud nos particularē, estq; semper affirmatiua uel negatiua: ut cū dicimus, homo scribit, ualet hanc apud nos: aliquis homo scribit. Sic, non homo scribit, perinde est ac si diceremus, nō om̄is homo scribit. Porro quando subiectum propositionis est uir separatus, hoc est, indiuiduum, ut cum dicimus, Ruben uiuit, Symeon scribit, Leui est sapiens, uocamus huiusmodi propositionem singularē. Et in hūc modū fiunt necessario sex propositiones: uel enim est uniuers. affirmatiua uel uniuers. negat. uel particul. affirmatiua uel particularis negat. uel indefinita, quæ tamē affirmatiue & negat. æquipollet particulari: uel singulari, q̄ etiā potest esse affir. & nega. Cæterū nos appellabim⁹ id qd' propositionē facit affirmatiuam uel negat. qualitatē p̄positionis: Vt cū dicim⁹: om̄is homo uiuit, dicimus Propositionem istā quātitate uniuers. & q̄litate affirmatiuā.

Propositio indefinita.

Propositio singularis.

Qualitas propositio nis.

Quantitas.

Et

ושולל הלקיי ושולל כללי : ואם לא יחבר נושא המשפט הקת כלל באמרנו האדם כותב קראנו זה המשפט סתמי כל שהוא סתום והוא לא נגזר בהקת ורינו אצלינו דין ההלקי תמיד היה מן מחייב או שולל כי אמרנו האדם כותב כמו אצלינו כח קצת האדם כותב וכן אין האדם כותב באמרנו אין כל האדם כותב : ובאשר היה נושא המשפט איש גפרר באמרנו ראובן חי ושמעון כותב ולוי חכם קראנו זה המשפט ה האשיי הפרטי ויהיו הלקי המשפטים ששה בהכרח אם מחייב כללי או שולל כללי או מחייב הלקיי או שולל הלקיי או סתום וכחו כח ההלקיי בחיוב ושלילה או אשיי והוא גל יהיה מחייב או שולל : ואנחנו נקרא מה שיוקח ע עליו המשפט מענין החיוב והשלילות איכות המשפט : רמיון זה אמרנו כל האדם חי נאמר המשפט כמותו כללי ואבותו החיוב :

ובאשר

LOGICA RAB. SYM.

Et quando dicimus, quidam homo nō scribit, dicimus quantitatem illius propositionis esse particularem, & qualitatem eius negatiuam. Omnia nomina quorum significata hic explicata sunt, sunt 4. scilicet: affirmatiua, negatiua: uniuersalis affirmatiua, particularis affirmatiua: uniuersalis negatiua, particularis negatiua: indefinita, singulares: signum uniuersale negatiuum, signū particulare negatiuum: signum uniuersale affirmatiuum, signum particulare affirmatiuum: quātitas propositionis, qualitas propositionis.

CAPVT TERTIVM.

OMnis propositio, cuius prædicatum est uerbum & id quod cum ipso cōstruitur, uocatur secūda seu bimembris, affirmatiue uel negatiue. Exemplum huius. Dicimus, Ruben stat: uel Ruben occidit Symeonem: omnes inquam istæ propositiones uocantur bimembres, eo quod non indigeant re tertia, sed tantum subiecto & prædicato. At si fuerit prædicatum propositionis nomē, uocabit tūc propositio tertia uel trimēbris: ut cū dicim⁹, Ruben stat,

b non

אגרון הר שמעון

ונאשר אמרנו קצה הארץ בלתי כותב
אמרנו זה המשפט במותו חלקי וא
איכותו השלילה :

כל השמות המפרשים ענינם בזה השער
יד שמות והם המחויב והשלל וה
המחויב כללי והמחויב החלקי השולל
הכללי השולל החלקי הסתמים הם
הפרטים החקת הכללי השולל החקת ה
החלקי שולל החקת הכללי מחויב הה
החקת החלקי מחויב במות המשפט א
איכות המשפט :

שער ג

כל משפט יהיה נשואו פ
פעלה והפעלה ומה שי
שיתחבר עמה נקראתו שני הנה חייב
או שלילה : המיון זה אמרנו ראובן
עומר או אמרנו ראובן הרג את שמעון
כל אלו המשפטים נקראים
השניים בעבור שהם בלתי ארובים אל
דבר שלישי כא נשוא ונושא אבל אם ה
הנה נשוא המשפט שם הנה נקרא או
אותו שלישי וזה כי אמרנו ראובן עומר
לא

Vocabula
huius cap.

Propositio
bimembris.

Propositio
trimembris.

LOGICA RAB. SYM.

non significat hæc dictio connexionē prædicati huius propositionis cum suo subiecto, quo scilicet tempore fiat, utrum Ruben iste iam stet, uel fuerit stans in præterito uel quod erit stans in futuro. Et certe impossibile est absq; dictione tertia ligari prædicatum cum subiecto, sicut dicimus, Ruben est nunc stans: uel Ruben fuit stans: uel Ruben futurus est stas: æqualiter apud nos dicuntur. Enuncies siue nō enuncies, uocamus eam tertiam. Vocatur autem id locutio, quando ligatur subiectū cum prædicato pro certo tempore præterito uel futuro. Locutio existentis, ut est fuit, uel est uel erit seu existet, & quicquid deriuatur ab eis, quæ scilicet significant seu connotant inesse prædicatum subiecto tempore determinato: aut componitur prædicatum propositionis cum dictione significante modificationem quandam prædicati respectu subiecti: ut cum dicimus, possibile & impossibile, contingenter & necessario: Obligatus, necessarius, incongruus, decens, necesse, & quicquid his simile est. Sunt etiam aliquando istæ dictiones

Copula propositionis.

הגיון חד שמעון

לא הורה המלה הזאת על קשר נשוא ו
זה המשפט בנושא באיזה זמן היה אם
ראובן עומד עתה או היה עומד במה
שעבר או שיהיה עומד במה שעתיד ואי
אפשר בלתי דבור שלישי יקשור הנשוא
בנושא באמרנו ראובן הוא עתה ע
עומד או ראובן היה עומד או ראובן י
ימצא עומד שנה אצלינו בדבור :
בטא או לא בטא וקראתו השלישי :

ונקרא

זה הדבור אשר יקשור הנשוא בנושא ב
בזמן ידועה ענין או עתיד ודבור הם
המציאות והוא היה או הנה או יהיה וה
נמצא ומה שגמר מהם פי הם יורו על
במציאות הנשוא לנושא בזמן מיוחד א
או יתבר בנושא המשפט מלה הורה על
איכות מציאות נשוא לנושא כמו אם
אמרנו אפשר נמצע סובל ובהכרח ומ
ומחוייב ובהכרח ומצוה ונאח וצריך ו
ומה שיוצא להם ופעמים יהיו א
אלה המלות והדומים

& eis similes in propositione bina & in tri-
na. Proinde nos uocabimus eas dictiones
modos: ut cum dicimus: possibile est homi-
nem male agere, possibile est modus. Et cū
dicimus, Omnis homo uiuit necessario, en-
dicimus, necessario esse modū. Et cum di-
cimus, Ruben necesse est stare: Ruben tur-
pis est qd' blasphemat: Ruben dignus est
quod studet: Ruben contingenter sic & sic
facit: Has inquam omnes uocamus modos.
Vocamus quoq; uerbum, locutionem seu
prædicatum: & uerba, locutiones. Ecce om-
nia nomina quæ explicata sunt in isto ca-
pite sunt quinq; uidelicet propositio bina
& propositio trina: modus, locutio, locu-
tio existentia.

Copula mo-
dificata.

Vocabula
huius cap.

CAPVT QVARTVM.

Quælibet duæ propositiones idem
prædicantes, nisi quod una earum
est affirmatiua, & alia negatiua, uocantur
propositiones oppositæ: nam affirmatio
& negatio sunt oppositio seu opponen-
tes. Exemplum huius. Dicimus: Ru-
ben est sapiens: Ruben nō est sapiens. Vel
dicimus:

Oppositio
propositio-
num.

והרמיהם לחם במשפט השני אל
במשפט השלישי : ואנחנו נקרא
אלה המלות הצרות באמרנו האדם א
אפשר שירע אפשר צר : ואמרנו כל אדם
חי בהכרח הנה נאמר כי בהכרח צר :
ובאמרנו ראובן צרוד שיעמוד ראובן מ
בגונה שקולל ראובן ראוי שלמד ראובן
טובל שיעשה בן ובן : כל אלה ה
נקרא אותם צרות ואנחנו נקרא הפעלת
הרבור ונקרא הפעלות הרבורים :
הנה כל השמות אשר התבארנו בה
השער ה' וחס המשפט השני והמשפט
השלישי הצר הרבור רבור מציאות :

שער ה' כל שני משפטים שני
שנשואים אחד בעצמו ז
זולת שאחד מהם מחוב והאחר שולל
הנה נקרא שני אלו המשפטים המ
המתנגדים ונקרא החיוב והשלילה המ
המתנגד : ומינו זה
אמרנו ראובן חכם ראובן איגנו חכם אל
אמרנו

dicimus: homo scribit, homo non scribit.

En dux ista propositiones uocantur repugnantes. Et si adiungatur utriq; earum signum uniuersale, sic dicendo: Omnis homo uiuit, nullus homo uiuit, en dux ista propositiones uocantur contrariae: & repugnantia seu oppositio ipsa uocatur contrarietas. Quod si ad utranq; earum ponatur signu particulare, ut si dicamus: quidam homo scribit, & quidam homo non scribit, uocantur subcontrariae. Si autem ad unam earum ponatur signum uniuersale & ad aliam signum particulare, tunc uocabuntur propositiones contradictoriae: & negocium ipsum uocatur contradictio: habetq; duas species.

Species una est, quando propositio una est uniuersalis affirmatiua, & alia particularis negatiua: ut si dicas: Omnis homo uiuit, non omnis homo uiuit: ecce ista dux sunt contradictoriae.

Altera species est quando propositio una est uniuersalis negatiua, & alia particularis affirmatiua: Exemplu: quando dicimus: non aliquis homo, siue nullus homo uolat,

quidam

אמרנו האדם כותב האדם אינו כותב :
הנה שני אלו משפטים ו
נקראים המתנגדים ואם הובר עם כל
אחד משניהם הקה כללי באמרנו כל א
אדם חי ואין אדם אחר חי הנה שני
אלו המשפטים נקראים ההתחבנים ו
זה המתנגדות נקראתו הפוך :

ואם הובר בכל אחד משניהם הקה כל
הלקיי באמרנו קצת האדם כותב וקצת
האדם אינו כותב נקראתו תחת המתחבנים :

ואם הבר באחד מ
בשניהם הקה כללי ובאחר הקה חס
החלקיי הנה נקראים משפטים הסותרים וזה הענין נקרא הסתירה ו

ואלו שני המינים המין האחר שיהיה
המשפט האחר מחויב כללי והאחר ש
שולל חלקיי באמרנו כל האדם חי אין כ
כל אדם חי הנה אלו השנים הסותרים

והמין השני שיהיה המשפט האחר ש
שולל כללי והאחר מחויב חלקיי בא
באמרנו לא אחר אדם בעופת קצת

quidam homo uolat: Et ista duæ quoque sunt cōtradictoria. Hinc notum est, quod de quocunq; affirmatur res pro aliquo si gnificato, uel negat ab eo res ipsa, nō priua bitur res ipsa, quæ sic affirmatur uel negat, illo quod sibi uel est necessarium uel possi bile uel impossibile. Exemplum. Dicimus: omnis homo uiuit: ecce uocatur ista pro positio necessaria. Et si dixerimus: omnis homo uolat, uocatur ista propositio im possible. Quod si dixerimus, quidam ho mo scribit, uocatur ista propositio possibi lis. Nos igitur uocamus affirmatiuam & impossibilem & necessariā: dicimus enim quod homo necessario uiuit, & rursus qd homo non necessario uolat. Sic quan do dicimus de Ruben, causa exēpli, quan do natus est: Ruben iste scribit, uel Ru ben iste non scribit, uocamus eam propo sitionem uere possibilem. At quando dicimus de Ezra scriba, causa exempli, pro tempore existentia sua: Ezra scribam agit: non uocatur propositio illa possibilis, sed potius absoluta, uel propositio existen tia. Nam omne possibile utiq; est possibi

b § le pro

Verū et fal. affirmatur.

Propositio possibilis.

קצת האדם מעופה ושני אלו גם סותרים
 וכן תדע כי כל מה שהתחייב
 בה דבר לענין מה או שוללת אותו ו
 דבר מופת לא יחסר הדבר ההוא אשר
 התחייבו או השלול אותו משניה הם
 הדברים אלו או אפשר לו או נמוץ אלו
 דמיון זה אמרנו על אדם
 הי היה נקרא זה משפט הנחה ואם א
 אמרנו כל אדם מעופה נקרא זה המ
 המשפט נמוץ : ואם אמרנו קצת ה
 האדם בזה נקרא זה המשפט אפשר ו
 נאמר נקרא המחייב והנמוץ הנחה כי
 אהנו נאמר האדם הי מתנה והאדם א
 אינו עופה בהנחה : ונאמר אמרנו מ
 פראונו דבר משל בהולרו ואנו זה טעם
 אל נאנו זה אינו בזה או נקרא המשפט
 זה אפשר באמת : ואולם באשר אמרנו
 מענה הסופו דבר משל בעת מציאתו
 ענה סופו היה לא נקרא זה המשפט א
 אפשר אבל נקרא זה המשפט מוחלט אל
 משפט נמוץ כי על אפשר אדם הוא א
 אפשר

le pro rei ueritate in futurū priusquā egrediatur esse unum de duobus possibilibus: sed posteaquam res ipsa uenit seu prodijt ad esse, tunc tollit illud prius possibile. Ruben enim q apud nos constituit, iam est, & nō est substantia ut prius sibi possibile sed. similis est rei de qua iam est affirmatio uel etiam de qua absoluta est affirmatio. Ceterum nomina quorum in hoc capite explicata est significatio, sunt tredecim, uidelicet, oppositio, contrarietas, contradictio, opponentia, contraria, contradictoria, quae sunt subcontraria, propositio affirmatiua, propositio impossibilis, propositio necessaria, propositio absoluta, propositio possibilis, propositio existentia.

Vocabula huius capituli.

CAPVT QVINTVM.

Qualibet propositio, quae mutat praedicatum suū in subiectū, & rursus subiectum suū in praedicatum suū, si maneat iusta referuetq; priorē quātitatem, uocamus eam cōuerſionem propositiois uel propositiois cōuerſam. Si autē nō manserit uera;

Conuerſio propositiois.

אפשר על האמת בעתיד קורם שיגא מ
מיצאות אחר משני האפשרים אבל א
אחר יאה מיצאות מה שיגא הנה נס
נספלק אותו האפשר ; כי ראובן
העומר אצלינו הוא עומר ואין העמ
העמורה או לו אפשר אבל ירמה הר
הרבר המהויב בזה או מוחלט ;
הנה כל השמות אשר התבאר עניינתם
בשער זה יג שמות והם ההתנגדות ו
וההפך והסתירה והמתנגדים והמ
והמתחבבים והסותרים בזה שתחת המ
המתחבבים המשפט המהויב המשפט
הנמונע המשפט ההכרחי המשפט המ
המוחלט המשפט האפשר משפט המ
המיצאות ;

שער ה על משפט אם שמה ו
ונשאנו לנשאנו ונשאנו
לנשאנו אם נשאנו צורק במות שחוק ק
קראגותו הפוך המשפט או משפט מ
מהפך ; ואם לא נשאנו צורק

uera, sed falsa fuerit, uocatur illa subuersio seu cōtrauersio propositionis, hæc uero dicitur propositio subuersa. Exemplū huius: dicitur, nullus homo uolat: cuius conuersio est, nullum uolans est homo. Sed dicēdo, omnis homo uiuit, si dixeris, quoddam uiuentis est homo, erit ista cōuersio iusta, nam est uera. At si uerterimus eam & dixerimus: sic: omne uiuens est homo, ecce erit ista subuersio non conuersio. Porro cuncta uocabula in hoc capite explanata sunt 4. uidelicet conuersio propositionis, contrauersio propositionis, propositio cōuersa, & propositio contrauersa.

CAPVT SEXTVM.

Notandum est breuiter quod de duabus propositionibus differentibus non affirmatur seu infertur res alia uniuersaliter, ut cum dicimus causa exempli: Omnis homo uiuit: & omnis ignis est calidus: & omnis nix est frigida. Si inquam cōficerint propositiones diuersæ, pro eo quod cōtulerunt non inferretur ex collectione earum res alia. Sin autem communicauerint in specie una, poterit iam ratione communicationis inferri ex eis propositio alia: utraq;

Vocabula
huius cap.

אורק אבל יקום וקרא זה הפך המשפט
נאמר זה המשפט הפוך : דמיון זה
אמרנו לא אדם אחר מעופת והפכו ולא
מעופת אחר אדם אבל אמרנו כל אדם
חי הנה אם נאמר קצת החי אדם הנה
זה הפוך אורק כי הוא אמת : אולם
אם נחפכהו בשנאמר כל חי אדם הנה י
יהיה זה הפך לא הפוך : הנה כל
השמות המפורשים בשער זה עניינם
ארבעה וחס הפוך המשפט הפך המ
משפט משפט מהופך משפט הפוך :

שער ה ידוע עם מעט התבוננות
כי כל שני משפטים גם
גברלים לא יתחייב מהם דבר אחר כלל
כאמרנו דרך משל כל אדם חי וכל אש
חמה וכל שלג קר לבן אם הגיעו המ
המשפטים הגברלים מה שהגיעו לא י
יתחייב מהם דבר אחר ואם הש
השתתפו במין אחר מן השמות ער ש
שיתחייב מהם משפט אחר הנה ה
הרנבת

Partes syllogismi.

& utraq; illarum duarum, quas sic coordinasti, uocabitur præmissa: tertia uero illata ex duabus coordinatis præmissis, uocabitur proles seu conclusio: uocatur quoq; cōsequēs. Exemplum huius. Dicimus: omnis homo uiuit, omne uiuēs est sensibile: infer tur hinc necessario, ergo omnis homo est sensibilis: & hæc est cōclusio. Et si bene aduerteris hoc exemplum nostrum, inuenies in eo partes syllogismi, nempe tres partes. Habet enim omnis propositio duas partes, ut declarauimus, prædicatum & subiectum: duplicatur quoque communicans inter propositiones, quæ cum sit pars una, habes iam tres partes. Porro pars illa quæ cōmunicatur duabus propositionibus uocatur terminus medius, & aliæ duæ distinctæ partes uocantur extremitates, & illatū ex utraq; earum, cōclusio. Aduerte quoq; hic partes conclusionis. Prædicatum enim conclusionis est id quod uocatur in syllogismo extremitas prima atque maior: & ea syllogismi præmissa in qua est prima extremitas, uocatur præmissa maior. Subiectum uero conclusionis est id quod uocatur in syllo

הרכבה אותם שני משפטים או יקרא
הקדמה והמשפט השלישי המתחבר מ
מחבור אותם שני ההקדמות יקרא זה
התולדה ויקרא גם הרריפה ;
דמיון זה אמרנו כל אדם חי כל חי מור
בוגיש המתחייב מזה בהכרח הוא כל
האדם בוגיש וזאת היא התולדה ;
ואולם אם התכוון זה אשר
המשלנו בו תמוצא חלקי החקש של
של שח חלקים פי כל משפט שני חלקים
כמו שבארנו נשוא ונושא ומה נכפל ה
השתות בין המשפטים בחלק אחר הם
של שח חלקים החלק המשותף לשני ה
המשפטים נקראתו הגבול האמצעי ו
השני חלקים נכרלים נקראים הקצוות
והבור מושניהם התולדה ; והתכוון גם
חלקי התולדה בו הנשוא בתולדה הוא
אשר יקרא מן החקש הקצה הראשון ו
והגדול ואותה ההקדמה מן החקש אשר
בו הקצה הראשון יקרא ההקדמה הג
הגדולה ונושא התולדה הוא אשר יקרא
מן

in syllogismo extremitas posterior atq; mi-
nor, sicut & præmissa syllogismi, in qua est
illa minor extremitas, uocat præmissa mi-
nor. Exemplum huius accipe per a. b. g. ut,
g est b. & b est a. uel g est b. & b non est a.
Arguimus sic: omne g est b, & omne b est
a: hinc infertur ista conclusio, omne g est
a. Vel sic: g est b. & b non est a: ergo con-
cluditur quod g non est a. Vocamus itaque
subiectum in una positum præmissa, quod
est g, extremitatem minorem: & prædica-
tum positum in altera præmissa, quod est a,
extremitatem minorem: & terminum qui
communicat inter eas, qui est b, terminum
medium: uocamusq; præmissam in qua
est extremitas minor, minorem: & præ-
missam illam, in qua est extremitas maior,
maioem. Nunc repetamus exemplum
nostrum, quo scilicet adijciamus declara-
tionem quam conferues. Syllogismus no-
stri exempli est hic: Omnis homo uiuit: &
omne uiuens est sensibile: cuius conclu-
sio est, omnis homo est sensibilis. Ecce hu-
ius argumenti partes sunt tres, homo, ui-
uens, & sensibile. Terminus eius medius,
c est uiuens.

מן החקש הקצה האחרון והקטן והוא
והקצמה מן החקש אשר בה הקצה ה
הוא הקטן הוא הנקרא הקצמה הק
הקטנה והמשל מה אלו וגם ומה אלו ג
הוא ג וגו אעפ"ה א נמו שגאמן כל ג היא
ג וכל ג הוא א יהויה מה שמתה הת
התולדה כל ג היא א : או ג הוא ג י
וגו אעפ"ה א יהויה מה שג אעפ"ה א ה
נאמנו נקרא נושא הדרוש בהקצמה א
אחת שהוא ג הקצה הקטן ונשוא זה
הדרוש בהקצמה האחרת שהוא א הק
הקצה הגדול והגבול והמושגות בנייהם
שהוא ג הגבול האמצעי ונקרא החק
ההקצמה שבה הקצה הקטן הקטנה ו
והקצמה אשר בה הקצה הגדול הגדולה
: ונחזור משלנו כדן שנוסית באור
לשמור : וחקש אשר המשלנו בו
הוא כל אדם חי וכל חי מרגיש ותולדה
זה החקש הוא כל אדם מרגיש :
הבה חלקי זה החקש שלשה האדם וה
נחיי והמרגיש והגבול האמצעי במונ
הוא

LOGICA RAB. SYM.

est uiuens. Extremitates, homo & sensibile. Extremitas minor seu posterior, homo; extremitas maior & prima, est sensibile. Præmissam minorem uocamus istam, omnis homo uiuit; & præmissam maiorem hanc dicimus: omne uiuens est sensibile. En habes nunc explicata significata horum nominum, quæ notabilia sunt, & omnino est necessaria eorum cognitio in arte Logica. Summa uero illorum nominum quæ in hoc capite declarata sunt, sunt undecim, uidelicet, Syllogismus, præmissa, conclusio, consequens, terminus medius, extremitas prima, extremitas maior, extremitas posterior, extremitas minor, præmissa maior, præmissa minor.

Vocabula
huius cap.

CAPVT SEPTIMUM.

Nunc quod præmissimus explicabitur, nempe quod terminus communis duabus præmissis, uno istorum trium modorum: uel quod terminus ille medius est prædicatum in una duarum præmissarum & subiectum in alia, quemadmodum exemplificauimus dicendo: omnis homo est uiuens: & omne uiuens est sensibile. Quicquid in

Figura syllogistica prima.

הציון הר שמעון

הוא חיי והקצות הם האדם והמרגיש ו
והקצה הקטן והאחרון הוא האדם וה
והקצה הגדול הראשון הוא המרגיש ו
והחקרמה הקטנה הוא אמרנו כל אדם
חי והחקרמה הגדולה הוא אמרנו כל חי
מרגיש : הנה כבר התפארנו ענינו א
אלה השמות והם גדולים השמות אשר
נאמי יריעתם במלאכה ההציון :
הנה כלל השמות אשר נתבאר ענינם
בשער הזה יא שמונה והם החקש הה
החקרמה המולכה הרריפה הגבול הא
האמצעי הקצה הראשון הקצה הגדול
הקצה האחרון הקצה הקטן והחקרמה
הגדולה והחקרמה הקטנה :

שער ו וממה שהקרמנו יתבאר
כי השמות הנזכר בין ש
שני החקרמות יהיה באחר משלשה ה
הדרכים אם שיהיה הגבול האמצעי ב
גשוא לאחת משני החקרמות ונושא ב
באחרת כמו שהמשלנו באמרנו כל א
אדם חי וכל חי מרגיש וכל מה
שהחבר

LOGICA RAB. SYM.

istto modo disponitur per complexum copulatiuum, uocatur prima figura syllogistica.

Figura 2.

Si autem terminus medius fuerit prædicatum in utraq; præmissa simul sumpta, ut cum dicimus: Omnis homo uiuit, & nullus lapis uiuit, omnis talis compositio uocatur figura secunda syllogistica.

Figura 3.

Quod si terminus medius fuerit subiectū in utraque simul præmissa, ut si dicamus: Omnis homo uiuit, quidam homo est albus: quicquid inquam istam habet compositionem, uocatur figura syllogistica tertia. Vides quomodo figura syllogistica est triplex?

Scias præterea: quando duæ propositiones non ambæ communicant in termino medio iuxta unum priorum trium modorum, erit applicatio illa syllogistica insufficientis, imò iudicabitur opinio: quia in quolibet trium figurarum sunt colligantia, cre-scitq; summa earū in tribus figuris ad 108. consequentias seu applicationes, quæ scilicet uerum concludunt. Oriuntur proinde in istis consequentijs 14. formæ syllogisticae, quarum quælibet uocatur species seu modus. In prima figura quatuor sunt modi:

הגיון הל שמועון

שנתחבר בזה הררך מן החבור נקראתו
התמונה הראשונה מן החקש : ואם
שיהיה הגבול האמצעי נושא בשתי ה
החקרמות יחד באמרנו כל אדם חי ו
ואין אחד אבן חי וכל מה שירכב זאת
החורפכה נקראתו התמונה השנית מה
מתמונה החקש : ואם שיהיה הגבול
האמצעי נושא בשתי החקרמות יחד ב
באמרנו כל אדם חי קצת אדם הוא לבן
וכל מה שיתרכב זאת החורפכה נקראת
התמונה שלישית מתמונה החקש :
הנה יהיה תמונת החקש שלש : ורע
בי אין כל שני משפטים ושתתפנו בגבול
אמצעי על אחת מאלו השלש דרכים י
יהיה מהחורפכה תהיה חקש בלי ספק
אבל אשר ישפטהו החלוקה כי בכל ה
תמונה מן השלש תמונות וכל בו חבורים
ויהיה כללם בשלש התמונות קה חבורי
ואשר הם חבורים באמת : ויולירו באלה
החבורים יד חבורים כל חבור מהם יקרא
מין מהם ו מינים בתמונת הראשונה
וד בתמו

Similiter in secunda figura sunt quatuor. In tertia uero figura sunt sex. Iam autem adeo inuulgatae sunt, ut dicatur causa exempli, iste syllogismus est modus quartus primae figurae: & ista argumentatio tenet in tertia

EXPOSITIO QVAE
NON EST DE
TEXTV.

Modi primi
mae figurae.

igura prima o-
pus habet quod
minor sit affirma-
tium & maior u-
niuersalis.

Secunda communicat sibi in quantitate, sed differt in qualitate: & id in praemissis & conclusione. Intelli- go autem per communica- tionem quantitatis in praemissis, quod obseruet ordi- nem uniuersalitatatis, hoc est, maior p omnes modos simi- lis est primae. Sic q; sentio

specie secun-
da figurae:
& iste syllo-
gismus est de
quinta spe-
cie tertiae fi-
gurae. Fi-
gura prima
habet quatu-
or modos.

Est autem in ea terminus medius subiectum in una praemissa & praedictum in alia. Exemplum primi modus omne g. est

c 4

b. &

הר בתמונה השניה וז בתמונה השלישית
וכבר פתחו אותם ער שהאמר
דרך משל זה החקש הוא המין הר מ
בתמונה הראשונה וזה החקש הוא המין
השלישי בתמונה השניה וזה החקש ה
הוא המין

מילון שלא מן ה
הוא אמר :

התמונה הראשונה צריך
שתהא הקטנה מחויבת
והגדולה כוללת :
השניה משתפת לה בב
בכמות בגדלה מופנה ב
באיכות וזה בתקדמות ו
וכהולרה : ורצוני ב
בשמות בכמות בתקדמות
ששמוה סדר הפוללות
ול שיהיה בה על כל ב
פנים הגדולה כמו הר
הראשונה : ורצוני בזה
בתולרה

de conclusione, quæ perin/
de ut in prima sit uniuersa/
lis. Porro per differentiam
in qualitate, uolo quod se/
cunda hoc addit super pri/
mam in præmissa, quod nō
est sibi necessaria affirma/
tio in minori: & i hoc quo/
que ab ipsa deficit qd' nun/
quam concludit affirma/
tiue.

Tertia cōmunicat primæ
in qualitate & differt ab ea
in quantitate: idq; tam in
præmissis quàm in conclu/
sione. Porro per commu/
nicationem qualitatis præ/
missarum, intelligo quod
tertia obseruat ordinem af/
firmatiuarū, hoc est, quod
ipsa sit omnibus modis in
minori sicut in prima figu/
ra. Sentio etiā de cōclusio/
ne qd' & ipa affirmatiue cō/
cludat. Per differētiā uero
quantitatis uolo, qd' tertia

b. & omne b
est a: erga o/
mne g est a.
Secundi: o/
mne g est b
& nihil de
b est a: er/
go nihil de
g est a. Ex/
plum tertij,
Tertij: qd/
dam g est b
& omne b
est a: ergo
quoddā g.
est a.

Quarti: qd/
dā g est b:
& nihil de
b est a: ergo
quoddā g non
est a. Se/
cunda figu/
ra habet eti/
am quatuor
modos.

c 5 Ipsa

Modi secun
de figura.

ה וכל ה א
אז כל גא:
השני כל ג
ה ואז נבר
מג א אג
אז נבר מ
מג א: ה
השלישי ק
קצה ג ה ו
וכל גא אג
קצה גא:
הרביעי ק
קצה גא נא
ואז נבר מ
מג א אג ק
קצה ג
אגנו א:
התמונה ה
השניה ה
היא גא ע
על ר פנים
בתולדה שיוכל גג פ
פוללת כמו הראשונה:
ורצוני בהכרלה באיכות
בי השניה תוסית על הר
הראשונה בהקרנות ש
שאגנה צריכה: מחויבת
בקטנה וכוה בעצמו תחסר
ממנה שלא תוליד מה
מחויבת: השלישית מ
משותפת לראשונה נא
באיכות ונברלת ממנה מ
בכמות וזה גג בהקרנות
ובתולדה: רצוני בשתות
האיכות בהקרנות שה
שהשלישית השמור סדר
המחויבות ול שהיא ע
ענפ בקטנה כמו בתמונה
הראשונה: ורצוני מ
בתולדה שתוליד גג מה
מחויבת: ורצוני בהכרלה
בכמות בי השלישית
תוכות

hoc addit super primam, quod nō necessario habet maiorem uniuersalem: deficit & in hoc ab ipsa quod nunquam cōcludit uniuersalem. Secunda & tertia sunt contrariæ in quantitate & qualitate: id est, secunda custodit ordinē uniuersalitatis, sed nō obseruat ordinem affirmationis. Concludit quoq; uniuersalem, sed non concludit affirmatiuam. Tertia uero est huic contraria, quia seruat ordinē affirmationis & nō seruat ordinem uniuersalis ideo concludit affirmatiuā sed non uniuersalē. In summa, secunda non seruat ordinem affirmationis nec affirmatiue concludit: & tertia non seruat ordinem uniuersalem nec ipsum cōcludit.

Finis.

Ipsa habet terminū mediū pro prædicato in utraque præmissa.

Exemplum primū modo. Omne g est b. & nihil de a est b: ergo nihil de g est a. Secundū: nihil de g. est b. & omne a est b ergo nihil de b est a:

Tertij: Quoddam g. est b. & nihil de a. est b: ergo quod

הוא ש	הוסית על הראשונה שלא
שהגדר ה	הצטרך לכוללת הגדולה
האמצעי נ	וכו בעצמו תחסר מובנה
בש	שלא תוליד כוללת :
בשה ה	השניה והשלישית הפכות
הקבועות :	בכמות ובאיכות : רצוני
האחר פל	בזה כי השניה השמורס
ג נ ואין ג	סדר הכוללות ולא הש
נכר מא נ	השמור סדר המחייבת נ
אל אין ג	ותוליד כוללת ולא תוליד
נכר מג א	מחייבת : והשלישית
השני :	בהפך זו כי היא שומרת
אין נכר מ	סדר המחייבת ולא הש
מג נ נכל	השמור סדר הכוללת ג
א נ א א	ולכן תוליד מחייבת ולא
אין נכר מ	תוליד כוללת ובכלל ה
מג א :	השניה לא השמור סדר ה
השלישי ק	החיוב ולא תולידהו :
קצת ג נ	והשלישית לא השמורס
נאין נכר	סדר כוללת ולא תולידהו :
מא א	סליק

LOGICA RAB. SYM.

Modi tertie
figure.

quoddam g non est a. Quartii: quoddam g non est b: & omne a est b: ergo quoddam g non est a. Tertia figura habet sex modos: & subiicitur terminus medius in utraq; præmissa. Exemplum primi: omne b est g: & omne b est a: igitur quoddam g est a: Secundus: omne b est g: & nihil de b est a. ergo quoddam g non est a. Tertius: quoddam g est b: & omne b est a: igitur quoddam g est a. Quartus: omne b est g: & quoddam b est a: igitur quoddam g est a. Quintus: quoddam b est g: & nihil de b est a: ergo quoddam g non est a. Sextus: omne b est g: & quoddam b non est a: ergo quoddam g non est a. Quicquid itaq; aliud, præter hos 14. modos, in consequentiam concinnaueris, non putes syllogismos esse, quia non inferunt necessario rem aliquam aliam. Demonstratio huius rei non est hic necessaria. Hæc uero consequentiæ & sollicitas istorum modorū, noticiarū eorum, est præcipua Logicæ artis pars: sed hoc non est præsentis speculationis. Vocantur isti quatuordecim modi syllogismorum, syllo-

gismi formales. Syllogismi autem: conditionales sunt in duplici genere: aut enim syllogismus

הגיון הד שמועון

קצת ג אנו א : הרביעי קצת ג אנו ג אנו
 ב וכל אב אב קצת ג אנו א : התם
 התמונה השלישית הוא על פנים והוא
 שחבר האמצעי נושא בשתי הקדמות
 : תחת כל בג וכל גא אב קצת גא :
 השני כל גא ואז נבר מנה אב קצת ג
 אנו א : השלישי קצת ג ב וכל גא
 אב קצת גא : הרביעי כל ג ג וקצת
 גא אב קצת גא : התמונה קצת ג ג
 ואז נבר מנה אב קצת ג אנו א :
 הששי כל ג ג וקצת ג אנו א אב קצת
 ג אנו א : וכל מה שהוא חלק אלו ל
 מינים מן המהותיים לל הצד הכורים ה
 הנשארים אינם הקשים פי הם לא יה
 יתינו נבר אחר פתחה ואמנם הראיה
 על נסול אותם החבורים וקיום אלו ה
 מינים ויריעתם הוא חלק גורל מן
 מכלאכה ההגיון ואז זה כוננת המאמר
 ואלו היו מינים ממיני הקשים וקראו
 הקשים המשואים : נאלם הקשים
 התנאים הנה הם שני מינים מנה
 מרובק

LOGICA RAB. SYM.

Syllogismus conditionalis est copulatiuus
 aut disiunctiuus. Copulatiuus, ut cū dici-
 mus: Si sol ascēdit est nunc dies: postea pa-
 cificimur & dicimus: sed sol est ascendens,
 & infertur, ergo nunc est dies. Omnis syl-
 logismus taliter dispositus, uocatur condi-
 tionalis copulatiuus. Syllogismus cōditio-
 nalis disiunctiuus est, cū dicimus: iste nume-
 rus est par uel impar: uel cū dicimus, ista a-
 qua uel sunt calidæ uel frigidæ uel tepidæ:
 & postea subsumimus & dicim⁹ in primo
 exēplo: sed ipse est impar: & tunc infertur,
 quod non est par. Vel subsumimus in se-
 cundo exēplo, dicendo: sed ista aqua sunt
 calidæ, & concluditur, ergo non sunt fri-
 gidæ uel tepidæ. Omnis ergo syllogis-
 mus sic dispositus uocatur conditionalis
 disiunctiuus. Species proinde syllogismi
 conditionalis concludentis sunt quinque,
 duæ scilicet copulatiuæ & tres disiunctiuæ.
 Demonstrationes & exempla adducere su-
 perfluum hic iudicamus. Porro apud
 peritos magistros huius artis, est quædam
 species syllogismi, quem uocant syllogis-
 mum permutationis & hoc quia quando
 uolumus

Syllogismus

per impossibi-

le.

הגיון הר שמעון

מרוכק ותנאי בחלק : החקש התנאי
 המרוכק פאמרנו אם היה השמש עולה
 הנה עפה יום ואחר גתנה ונאמר אבל ה
 השמש עולה יתחייב שיהיה עפה יום :
 לכל חקש יחובר בו נקרא תנאי מרוכק :
 והחקש התנאי הנחלק פאמרנו זה ה
 המספר אם זוג או נפרד או נאמר אל
 המים או חמים ואם קרים ואם פושרים
 ואחרי בו גתנה ונאמר בו מין הראשון
 אבל הוא נפרד הנה יתחייב שלא יהא ז
 זוג : או גתנה במשל חשני ונאמר א
 אבל אלו חמים חמים הנה יתחייב שלא
 יהיו קרים ולא פושרים : וכל חקש י
 יחובר בו בו נקרא חקש תנאי נחלקי :
 ומינו החקש התנאיים המולרים ה מי
 מינים המרוכק שני מינים ונחלק של
 שלשה מינים וראיות על זה והמ
 וחמשליהם אינו כוונת זה המאמר :
 ולאגשי זאת המלאכה
 מין ממיני החקש וקראחו החקש הח
 החלות נוח בי אמתנו באשר רצינו

LOGICA RAB. SYM.

uolumus cum syllogismo uerificare propositionem aliquā, & declarauimus eam per unum syllogismū formale, concludentem nobis ueritatem propositionis illius, uocamus eum syllogismū formale. Qd si uerificamus propositionē illā alio modo, puta supponimus cōtradictionē ppositionis illius cuius ueritatē scire cupimus, & ordinamus syllogismū, q nobis erit demōstratio, & si concludimus falsitatē, discimus falsitatem illius cōtradictionis quā supposuim⁹: & dicimus quod ea quā supposuimus, uera sit absq; dubio, quæ scilicet est propositio quā uerificare institueramus. Proinde syllogismus ille qui nobis probat falsitatē contradictionis illius ppositionis quā uerificare uoluimus, uocatur syllogismus per mutationis. Habemus & aliam syllogismi speciem, quē uocamus syllogismū disquisitionis, quando scilicet ppositionis alicuius notæ sunt ptes, & uerificat per inductionē multarū ptū, ex qbus inferit una ppositio uniuersalis, quā ponim⁹ syllogismi præmissam. Qd si uerificauerim⁹ qualdā eius ptes uocabit exemplū: ut cū duæ res inueniuntur similes aliq; ex parte, & inuenit iudiciū

רצינו נחקש לאמת משפט מה ובארנו זה כחקש אחר מן החקשים המשאיים והוליד לנו המשפט אשר רצינו לירע אמתו הנה אמתנו נקרא אותו החקש ה המשאי הישר : ואם אמתנו אותו ה המשפט ברבר אחר והוא שגגית סותר המשפט שברצה שגוע אמתנו ונחבר ה חקש יהיה לנו מופת בו ונוליד לנו ש שקר או גרע כי שקר אותו הסותר שה שהנתנו ונאמר כי אותו אשר הנתנו הוא באמת בלי ספק והוא המשפט אשר בר ברצה לאמתנו : וזה החקש אשר יב ובאר לנו שזרות סותר המשפט אשר ב ברצה לאמתו נקראהו חקש החלות : ולנו מין אחר מן החקש נקראהו חקש החפוש והוא שיתנה משפט מה בודעו הלסיחם והתאמת בחפוש רוב הלסינו ה הפת נקרא אותו המשפט כללי ונשימהו חקרמות חקש : ואם נתאמתו קצת ה הלסינו יקרא דמיון והוא שנמצא שני ד דברים מהדברים בעלת מה נמצא בית אחר

Inductio.

Exemplum.

d aliud

LOGICA RAB. SYM.

aliud, quod non competit uni ex rebus, su-
dicamus rem illam iuxta aliam rem: Exem-
pli gratia: Si quis petat utrū cœli facti sint
per artem: dicimus quod sic: ratio huius est
quod cœli sunt corpus, & paries est cor-
pus: sed paries factus est per artem, igitur
cœli facti sunt per artem. Iste, inquam, est
syllogismus exempli. Sed capiamus de-
monstrationem in esse ipso: Corpora fa-
cta sunt per artem, ut cōstat si discurremus
per corpora, quæ ferè omnia facta sunt, uel
magna pars eorum, & inueniemus ea fa-
cta per artem. Si idem hoc de cœlis dixerim
mus, uocabimus ipsum syllogismū disquisi-
tionis. Exemplum eius est quod dicimus
promptuarium esse corpus, & solium, &
candelabrum, & quicquid illis est simile,
quæ scilicet per artem sunt facta. Nunc au-
tem cœli sunt de summa corporum: igitur
facti sunt per artem. Iste est syllogismus di-
squisitionis.

Sunt nobis & alij syllogismi, qui scilicet uo-
cantur syllogismi iudicatorij: sed non est
nobis oportunus modus de hac re facere
mentionem, quum in alia uersetur uia.

*Syllogismus
disquisitionis*

הגיון הר שיעמו

אחר שלא יורה אחר מן הדברים הנה ב
ברוך באותו דבר על הדבר האחר :
דמונו שישאל שאל אם השמים נע
בעשו במלאכה ונאמר פו ראית זה כי
השמים גשם הובתל גשם והכותל נע
בעשה במלאכה אם השמים נעשו במ
במלאכה כי הנה זה הוא הקש המשל
: ואם נסה ראית על היות הגשמים
נעשו במלאכה בשנחפש בגשמים אשר
נתהוו כולם או רובם ונמצאם נעשים ב
במלאכה הנה נאמר הן לשמים הנה א
אנחנו נקראהו הקש החפוש :

דמונו שנאמר הגשם הוא ב
בית האוצר והמנורה ופוח שר
שדומה להם מה נעשים במלאכה וה
השמים מכלל הגשם הם אם נעשים
במלאכה וזה הקש החפוש :

לנו הקשים אחרים נקראים הקש ה
הריבים ואין פנים לזכרה כמה שאנחנו
בררבו: הנה כלל מה שיכלל הוזה השער
מפורשים

Vocabula huius capit. Porro summa rerū quæ in hoc cap. expo-
nunt sunt 12. nomina: uidelicet figura pri-
ma syllogismi: figura secūda eiusdē, & figu-
ra tertia eiusdē: species figuræ, syllogismus,
syllogismi formales, syllogismi conditiona-
les, conditionalis copulatiua, cōditionalis
dissunctiua, syllogismus formalis directus,
syllogismus pmutationis, syllogismus dis-
cursiuus, syllogismus exemplaris.

CAPVT OCTAVVM.

Propositiones quæ notæ sunt & non
egent demonstratione pro sua uerità
te, sunt in quadruplici genere: Sensitiuæ iux-
ta cognitionē nostram: ut istud est nigrū,
hoc dulce & hoc amarum. Intellectiuæ iux-
ta cognitionem nostram: ut omne quanti-
tum est diuisibile: & binarius est nume-
rus par: & res quæ uni alteri rei sunt similes
in aliquo, sunt omnes inter se similes uel
æquales. Manifestæ iuxta cognitionem
nostram: ut denudare uerenda est turpē.
Sic beneficia uincere benefactis est pul-
chrum & receptum. Receptæ, quando scili-
cet aliquid est receptum ab uno electo uel
multis electis. Non enim quærimus ratio-
nem de unoquoque qui dicitur sermone,

מפורשים העניינים יב שמוח והם
התמונה הראשונה מן החקש והתמונה
השנית מופנו והתמונה השלישית מ
מופנו מיני תמונה החקש החקשים ה
המשאיים החקשים התנאים התנאי ה
המרוכב התנאי הנחלק החקש המשאי
הישר חקש חלות חקש החפוש חקש
המשל :

שער ה המשפטים אשר יורעו
ולא יצטרך ראיה על א
אמתם ד מינים ; המוחשים כיד
כיריעתנו כי זה שחור וזה מתוק וזה מ
מר ; המושפלים כיריעתנו כי הפל
גדול מתחלק ובי השנים מספר זוג וש
ישחורבנים השווים לרבר אחר בענין מ
כלם שווים ; והמפורסמים כיריעתנו
שגלוי הערוה מוגנה ובן חסרי המטית
ביותר נאה ומקובל ; והמקובלים נ
והוא כל מה שקובל מאחד נבחר או נ
רבים נבחרים כי אנהנו אמנם לא נת
נבקש ראיה על כל מאמר שיאמר
אבל

sed nitimur ei ex receptione & non aliter. Iam enim clara est ueritas eius ex tenore ipso enarrationis. Nec habent sensitivæ & intellectivæ ullam mutationem, saltem in eo qui perfectus est in sensibus & cogitatione, & in eo tantum qui est de specie humana, quippe in quibus magnifice inveniuntur. At in publicis est mutatio & superadditio: nam huiusmodi propositiones publicæ fiunt hic apud populum, cum tamen non uulgentur apud aliam nationem. Et si aliquid publicæ honestatis eis inest quod à multis acceptentur populis, iam eo solidioris sunt ueritatis.

Sic sunt aliquæ propositiones receptæ apud aliquem populum, aliæ apud alium. Quicquid autem apprehenditur sensu perfecto, est absq; dubio subnixum ueritati: & sic sunt omnes primæ intellectiones & secundæ ueræ. Intellego autem per intellectiones secundas, similitudines seu figuras ad Nar siam, & ratiocinationes & intelligētiam. En ista intellectio est uera, quia ipsa explicatur per præmissas applicatas intellectionibus primis. Sic est quicquid

d 4 per

אבל נסמוך בו בקבלה לא זולתה כי ב
 כבר התבאר אמתתו בכלל מה שיסופר
 מפניו ואולם המושגים והמושכלים א
 אין הילות בין השלם בחושים והיצירה
 זולתו מפנין ארם והנבכרים באמת פה
 : ואולם המפורסמות הפה יש בהן הלות
 דיתרון כי שם משפטים נתפרסמו אצל
 אומה ולא נתפרסמו אצל אומה אחרת
 וכל מה שיהיה הענין מפורסם אצל א
 אומות רבות היה האמתות בו יותר חזק
 וכן המקובלות פעמים שיהיה המקובל
 אצל אומה זולת המקובל אצל אחרות ו
 וכל מה שחושג בחוש שלם יהיה המ
 המוצע אמת בלי ספק וכן המושכלות
 כלם הראשונות והשניות אמתות וי
 רוצה לומר במושכלות השניות הן
 התמונות אל הנרסיה והחשבונות וה
 והתכונה הפה זה מושכל אמת כי ה
 הוא ותבאר בחקרמות קרובות למוש
 למושכלות הראשונות וכן כל מה

Putant Nar
 siam esse
 Hispanicū.

per experientiā eliciunt : ut est uentris solutio per asconiam, & restrictio eius per galias. Istud inq̄ & quicq̄ sibi simile est, dicit ueritas. Omne etiam id cui noticiam suam applicamus per unum istorū modorū uerorum, uocant periti Logicæ, propositiones accessorias seu applicabiles uno istorū trium uerorū modorum. Post istas narrationes scias qd̄ omnis syllogismus qui constat duabus simul ueris præmissis, uocatur à nobis syllogismus demonstratiuus & operatiuus. Illa uero ars syllogismorū & noticia de cōditionibus eorum est quam uocamus artē demonstratiuā. Præterea quando præmissæ syllogismi uel una earū est publica seu manifesta, uocamus eum syllogismū uictoriæ & practicū: & illorum syllogismorū noticiā & cōditiones, artem uictoriæ. Quando autem præmissæ syllogismi uel una earū est in usum recepta, uocamus eum syllogismū interpretationis siue suppositionis atq̄ practicū: syllogismorū uero illorū cognitionē & circumstantias, suppositionem. Hucusq̄ aut̄ inter syllogismos non facta est mentio de errore & falsitate.

*syllogismus
sophisticus.*

מה שהוציאנו כנסיון בשלשול האש
האשקונו לאבטן ועצור אותו האפנים ז
זה גם כן וכל מה שרומה לו אמת :
לכל מה שהגיע ידועתו באחר מא
מאלו הרבנים האמתנים אנשי ההגיון
יקראו אותם המשפטים המוציעים באחר
מאלו השלשה רבנים אמתיים : ואחר
אלו ההצעות פרע כל החקש ההינה ש
שמי הקרמוותי יחר אמותיות הנה אז
אנחנו נקראתו החקש המופתי ועשיות
אלו מלאכת החקשים ידועת הנאותם
הוא אשר נקראתו מלאכת המופתי :
ונבאשר ההינה הקרמוות החקש אז א
אחת מהן מפורסמות נקראתו חקש הב
הצעות ועשיות אלו החקשים ידועתם
הנאותם הוא מלאכת הצעות : ונבאשר
ידעו הקרמוות החקש אז אחת מהן מ
מקובלות נקראתו חקש ההלצה ועשיות
אלו החקשים ידועת הנאותם היא ה
ההלצה : ונבאן אין אחר מן הח
החקשי ועשה בהם הסעצה ושקר יק
יקרא

Vocant autem eos syllogismos, quorum ambæ præmissæ uel una earum cōtinet errorem seu falsitatem, & sunt de speciebus syllogismorum, syllogismum seductiuum & practicum: syllogismorū uero ipsorum noticia & modi in quibus erratur & ad falsitatem declinatur, uocatur ars seductiua. Quoniam autem res ipsæ uel pulchrescūt uel turpiores fiunt ob exemplum & affectum præter alia, ideo omnis syllogismus habens præmissam receptam per modum exempli & affectus præter alias res, uocabitur à nobis syllogismus potestatiuus: ars uero quæ format istos syllogismos, & ostēdit modos affectuum & potestates quas causet, uocatur ars potestatiua.

Et nota quod syllogismi demonstratiui & conditionales non habent modos in isto tractatu ut hic commemorētur. Præterea in summa syllogismorum demonstratiuorum nō faciunt exemplū cum ullo modo, neq; aliquam disquisitionem nisi cum conditionalibus. At in arte uictoriæ fit discursus absolutus: & ars eloquentiæ causet syllogismum exempli. Sic quoque facies
pro

יקראו אותם החקשים אשר הדיניה ה
הקדמוניתם או אהת בהן טעה בו או
שקר בה במיון ממיני החקשים החקש
המטעה העשויית אלו החקשים ויריעת
הדברים אשר בהן יטעו וישקרו יקרא ה
המלאכה המטעה ; והנה ייפו הדברים
ויגנו בדמיון וחקיו לזולת ; וכן על ה
חקש יהיה בו הקדמה לקוחה על צד ה
הדמיון וחקיו לזולת הדברים הנה א
אנהנו נקרא החקש השרירי המלאכה א
אשר פעשה אלו החקשים והוריע נ
דברי החוקיים והמושלים אשר פעשה
אותם נקרא מלאכה שרירי ; ודע פי
לחקשים המופתים הנאים אין פנים ב
בה המאמר לזכור אותם ; אבל
בכלל החקשים המופתים לא יעשו ה
המשל בשום פנים ולא החקור בא בה
בתנאים ; ואולם ממלאכה הנעוה הנה
העשה הפוש מנהלט ומלאכה החלצה
העשה חקש הדמיון וכן העשה ב
בחקשים

Enthymema

pro syllogisimis pramissam unā & abscondes aliam ob causas: & uocatur apud nos negociū istud, secreta. Porro nomina quorum significata explicuimus in hoc capite, sunt 17. uidelicet: sensatiōes, intellectiōes primæ, intellectiōes secundæ, publice nota, recepta, propositio uera, syllogisimus demonstratiuus, ars demonstratiua, syllogisimus uictoriæ, ars uictoriæ, syllogisimus rhetoricus, ars oratoria, syllogisimus sophisticius, ars sophistica: syllogisimus potestatiuus, ars potestatiua, abscondita leu enthymema.

CAPVT NONVM.

CAusæ rerum sunt quatuor, materia & forma, agens & finis. Exemplum huus in rebus artificialibus: Solium, gratia exempli, habet lignū pro materia: efficiens eius est artifex: forma est quadratura uel trigonus uel orbicularitas, si saltē est sphaericum. Finis eius est ut sedeat super ipsum. Sic gladius, causa exempli: materia eius est ferrum: efficiens, faber: forma, longitudo & parua latitudo atque acuties extrematum: finis, ut occidatur per ipsum.

Sunt

בחקשים הקרובה אחת וחסתור אחרת ל
לסבות נוקרא אצלנו זה ענין הנסתרים
; וכל השמות שפרשנו ענינם ב
בזה השער יז והם המוחשים המושבלות
הראשונות המושבלות השניות המ
המפורסמות המקובלות משפט אמת
החקש המופתי מלאכת המופתי החקש
הנצוח מלאכת הנצוח חקש החלצה מ
מלאכת החלצה החקש המטעאה מל
מלאכת החטעאה החקש השריו מל
מלאכת השיר הנסתר ;

שער ט סבות הנמצאות ר הח
החומר והצורה הפועל
והתכלית ; רמיון זה מן הענינים ה
המלאכותות הפסא דרך משל חומר ה
העץ ופועלו הנגר וצורתו הרביע או מ
משולש או עגול אם היה עגול ;
והתכליתו הישיבה עליו ; וכן הסויה
דרך משל חומר הברזל ופועלו הנפת
והצורה הארך והמעט רחב והדוד הקצות
והתכליתו שיחרג בו ;
ואלה

Sunt autem istæ quatuor causæ manifestæ,
& facile habetur ratio earum in rebus arti-
ficialibus: quia artifex effingit formã in ma-
teria qua uult, siue ligni, siue ferri, siue aris,
siue ceræ, siue uitri, & ut in mente cõcepit,
sic figuras ipsas cum instrumẽto disponit.
Sic etiam quodammodo negocium se ha-
bet in rebus naturalibus. In his enim inquĩ-
rimus quoq; istas causas, licet in seipsis tan-
tum. Non autem uocamus figuram & ac-
cidens rerum naturalium formã, sed appel-
lamus formam in ipsis rem quandam con-
stituentem speciẽ propriam, & quam non
possis separare à re ipsa, & ab indiuiduis il-
lius speciẽi. Exemplum huius: Homo est
de entibus naturalibus, cuius materia est
animalitas: forma uero est uirtus loquẽdis:
& finis est apprehensio intellectuum.
Porro efficiens eius, est id quod dedit sibi
formam siue potẽtiam loquendi & ratio-
cinandi. Et secundum nos efficiens est qui
facit esse seu pducit formas in materia re-
rum, qui scilicet est dominus benedictus.
Idem ferè sentiunt philosophi, nisi quod
dicunt

ואלה הר סבות הם מבוארים ונראים ה
הענינים המלאכותיים כלם פי כל אומן
יציר הצורה אשר ציר בחומר הזה מ
מהקץ או ברזל או נחושת או שענה או
זכוכית בעבור בונה וכוון אותם שהוא
בבלי: וכן הוא הענין בנמצאות הט
הטבעיות ראוי שנבקש בהם אלו הסבות
בעצמם וזלתי כי אנהנו לא נקרא הת
התמונה והואר הענינים הטבעיים צורה
אבל נקרא צורה בענינים הטבעיים ה
הענין המעמיר לאהו המין המיוחד בו
אשר לא יכולת להלקו מן הדבר שהוא
מאשי אותו המין:
דמיון זה האדם מן הענינים הטבעיים
חומרן הוא החיות וצורתן הוא הכח ה
המורכב ותכליתו הוא השגת המושכלות
ופועלו הוא אשר נתן לו הצורה רל א
אותו הכח המורכב פי ענין הפועל אצלנו
ממציא הצורות בחמרים והוא חיי ית ו
ואפילו לפי דעת הפילוסופים וזלה שהם
יאמרו

*Cause pro-
pinqua &
remota.*

dicunt eum esse agens remotū. Assignant enim cuiq; enti recens quoddam agens & propinquum: nam istæ quatuor causæ partim sunt propinquæ & partim remotæ.

Exemplum de agente: Quādo uapor magnus ascendit de terra, et commotus aër sufficit ualidos uētos, ita quod flatus ille sua uehementia eradicat palmam, & illa cadit super murū, deicitq; eum, & cadit de muro illo dissipato lapis super brachium Rubeni, confringitq; ipsum: Ecce causa propinquior frangens Rubeni brachium, est lapis: agens uero remotum est ascensus uaporis: uētus uero & eradicatio palmæ sunt etiam agentia ad fractionem cōcurrentia, sed unum est alio propinquius.

Exemplum de materia. Ecce materia Rubeni, propinqua, sunt membra corporis sui: & materia remota, sunt quatuor humores ex quibus compinguntur membra.

Cōstat namq; quod quodlibet corpus animatum est terra uegetabilis. Porro materia remotior illis sunt aqua, aër, ignis, & terra: ex quorum compositione fiunt

e uegetabilia.

ואמרו כי הוא הפועל הרחוק :
 ויבקשו לכל נמצא מחורש פועלו הק'
 הקרוב פי אלו הסבות הר' מהם קרובות
 מהם רחוקות : דמיון זה בפועל פי א'
 אי רב עלה מן הארץ והמים האויר ה'
 הנועה הרשה רוחות חזקות ועם נשיבת
 אותה הרוח החזקה שברה גזע המורה ו'
 ונפל על פותל אחר ושבר הפותל ונפל
 מן הפותל ההוא בהתנוצצו אבן על זר'
 זרוע ראובן ושברה : הנה הפועל ה'
 הקרוב המשבר לזרוע ראובן הוא האבן
 והפועל הרחוק הוא עלות האר והרוח
 והגזע שהמרה הם פועלים גם לשבר א'
 אבל אחר מהם יותר קרוב מהאחר :
 דמיון זה בחומר הנה ראובן חומריו הק'
 הקרוב אבני גופו והחומר אשר הוא ה'
 רחוק מבניו הוא הלחות הארבע אשר מ'
 מתן נהנו האבנים : וזרוע פי כל
 גשם הוא צמחי הארמה : והחומר
 אשר הוא רחוק מאילו המים והאויר :
 והאש והאנץ אשר מהפזם יהיו הג'
 הצמחים

LOGICA RAB. SYM.

vegetabilia. Vocatur autem ista quatuor, elementa. Caterum materia quæ etiam elementis est remotior, est entitas quæ comunicatur istis elementis. Nam demonstratio, ne probari potest, q̄ ista quatuor elementa sunt in se ipsis transmutabilia, & sūt quædam ex quibusdam, quod non fieret nisi esset eis aliquid commune in quo participant, quod scilicet est materia eorum, quæ communis est quatuor ipsis elementis, & necessario à nobis intelligitur, quam uocamus materiam primam: Græcum uero eius uocabulum est *ὑλη*, & medici uocant eam Elehaanzar. Isto quoq; ordine agi potest respectiue cum forma & sine, quousq; manifeste appareat finis propinquus & ultimus. Sic de figura prima & ultima.

Materia cō
munis.

Vocula
huius capit.

Nomina declarata in hoc cap. sunt decem, scilicet: materia, agens, forma, & finis: causa propinqua, & causa remota: elementa, materia prima, hyle, ælehaanzar.

CAPVT DECIMVM.

Quinq; præ
dicabilia.

ENs commune siue uniuersale, quod continet numerum indiuiduorum, e 2 consti

הגיון הר שמעון

הצמחים ואלה הר הם אשר נקראו הי
היסודות : והחומר אשר הוא יותר רחוק
מהיסודות האלה הוא הרבר המשותפת
לאלה היסודות : כי התבאר גמופת כי
אלו היסודות הר ישפנו קצתם אל קצתם
וייהוו קצתם מקצתם אם יש להם בלא
ספק רבר משותפת הוא המנס וזה הרבר
המשותפת אל הר יסודות הוא אשר נש
בשגילהו בהברת הוא אשר נקראה ה
החומר הראשון ושמו בלשון היוונים ה
היולי והרופאים נקראוהו אל העניצר ו
ועל זה הסדר בעצמו יעשה הצורה וה
והתכלית ער שיתבאר התכלית הקרוב
מן התכלית הרחוק : וכן צורה הא
הראשונה והצורה האחרונה : וכל ה
השמות המפורשות בזה השער ו שמות
והם חומר הפועל הצורה והתכלית הסבו
הקרובות והסבות הרחוקות היסודות ה
החומר הראשון היולי אל העניצר :

שער ה העניין הפולל אשר יב
יכלול מספר מאישים ו

והוא

constituitq; naturam seu substantiam unius cuiusq; talium, uocat species. Res uero quae continet duas species uel plures, & concurrat ad constitutionem earum, uocatur genus. Proinde res illa qua discernit una species ab alia, & constituit ipsam in esse, uocatur differentia. Quicquid uero inuenitur in omni individuo speciei, & semper, nec constituit speciem ipsam, uocatur proprium. Item illa res quae inuenitur in multis individuis speciei alicuius uel in paucis, nec constituit eam, uocamus ipsam accidentia.

Ecce haec sunt entia uniuersalia, iuxta quod ea posuerunt prisci. Exemplum huius. Quando dicimus, homo, uel equus, uel scorpio: en quodlibet istorum uocamus speciem: sicut & unumquodq; illorum quod continet numerum specierum, ut sunt homo & equus, & caetera, uocantur genus.

Porro loquutio est differentia hominis: quia ipsa distinguit speciem humanam, & discernit eam a reliquis. Est autem res quaedam, hoc est, uirtus quae intellectiones format, & requiritur ad ueritatem hominis.

Sic oportet perlustrare singulas species

Genus.
Differentia.
Proprium.
Accidens.

Differentia hominis.

זהו מעמד עצמות כל אחד מהם נק
בקרואו מין : והענין אשר יכלול ש
שני מינים או יותר ויהיה מעמד להם
בקרואו סוג : והענין אשר בו יוכר
המין לזולתו ויהיה אותו הענין מע
מעמד לו בקראו חברל : וכל מה
שיוציא לכל אישי המין המיר ולא י
יהיה מעמד אותו המין בקראו סגולה
: והענין אשר יוציא לרוב המין ההוא
או למיעוט ממנו ולא יהיה מעמירו נ
בקרואו מקרים : הנה אלה עניינים
הכוללים לפי מה שמנו אותם הק
הקוראים : דמיון זה אמרנו האדם או
חסוס או העקרב הנה כל אחד מאלו נ
בקרואו מין : וכל אחד מהם כולל מ
מספר מינים באדם וחסוס וזולתו נק
בקרואו סוג : ויקרא רבו חברל לאדם
כי הוא יבריל מין האדם ויפירו מוגלה
זה חברל כל הפה אשר בו יעוויר המ
המושכלות הוא המעמד לאמונת הא
האדם : וכן ראוי שנתקור כל מין
ומין

donec assignemus ei perpetuam differen-
tiam, nec inueniatur species alia præter il-
lam quam constituat. Proinde uocamus
risum, propriū hominis, eo quod inuenia-
tur in omnibus suis indiuiduis, & in sola
specie humana. Et hoc modo necessario in-
uenitur in unaquaq; specie una proprietas
uel numerus proprietatum.

Porro ens illud commune, quod speciei a-
licui est commune, aut in plus quàm ap-
propriatam speciem se extendit, uocat ac-
cidens: ut est motus respectu hominis, qui
tamen generalior est ipsa specie: aut nigre-
do, quæ etiam in plus se habet quàm in ap-
propriatam speciem, quum non modo in
homine tantum inueniatur nigredo, sed et
in alijs, quia in plura se habet. Vocat ita-
que nigredo, & motus, & quicquid eis est
simile, accidens.

Est autem duplex species accidentis.

*Accidens in
separabile.*

Quoddam enim subsistit in subiecto ab-
que separatione, ut est nigredo picis, albe-
do niuis, & calor ignis. Aliud autem est
separabile ab eo: sicut statio & sessio Ru-
beni, uel calor in ferro aut lapide.

Proinde clarum est, quod quemadmodū

ומין ער שבעמיר הברלו המיר ולא ימ
יפוצא מין אחר זולתי מין העמיר אותו
: ונקרא הצחוק סגולה לארם בעבור
שהוא יפוצא לכל אישיו ולמין הארם
לברו וכן יפוצא לכל מין בהכרח סגולה
אחת או מספר סגולות : והענין
הכולל אשר נמוצאנו כולל מן המין או
יותר מיותר ממוצו נקראהו מקרה ב
בהנועה לארם הפה הוא יותר כוללת מן
המין או השחרות פי הוא יותר מיוחדת
ממוצו פי אין לארם שחור כלבר ויפוצא
השחרות גם לזולת הארם והוא יותר ב
כוללת ממוצו ונקרא השחרות והתנועה
ומה שרומה להם מקרה :

והמקרה שני מינים מ
ממוצו מקרה קיים פנושא כלתי נפרד מ
ממוצו בשחרות לזפת וחלובן לשלג ו
ותחום לאש :

וממוצו מקרה נפרד בעמיר
או תשיבה לראובן או תחום לברזל או
לאבן : ומבואר פי המין
שהתי

animal cōtinet omēs species habētū uītā:
 sic uegetatiuū cōtinet species omniū uege/
 tabiliū, ideo & uegetabilitas ipsa est gene/
 Et sicut corpus cibabile seu nutritibile conti/
 net uiuens seu animal & uegetabilitatem,
 quorū scilicet est genus: sic corpus nō nutri/
 bile cōtinet cōelos, et stellas, et elemēta, atq;
 scaturigines: est igit̄ & ipsum genus unū.
 Dicimus p̄terea q̄ corpus absolute captū
 cōtineat omīa, & nō est nomē aliq̄d gene/
 ris cōmunius eo, qd̄ nos quoq; substantiā
 uocam⁹, sicut et corpus absolutū uocamus
 genus sup̄remū: & ediuerso hominē, equū,
 asinū, ferrū, & eis similia, uocamus species
 ultimas, ideo q̄ nō sit alicui eorū species a/
 lia p̄ter indiuidua specifica. Vocatur aut̄ ui/
 uens seu animal genus mediū & spēs me/
 dia, quia est genus in relatione eorum quæ
 sub se uiuunt, & species respectu corpis nu/
 tribilis qd̄ est supra se, cōtinentis scilicet ue/
 getabilia & uītā habentia, qd̄ & ipsum est
 genus mediū respectu inferiorū, licet non
 ad ea quæ sunt supra se: uocat̄ q̄ uiuificati/
 uum & uegetatiuū specierū particularium.
 Nam diuidit̄ genus nutritibile in uiuens &
 uegetatiuum & reliqua. Scias pr̄terea

e s quod

Genus gene/
 ralissimum.

Species spe/
 cialissima.

Genus me/
 dium.

שהחי יכלל מיני כח בולם פן הצומח י
 יכלול מיני הצמחים בלם הנה גם הצ
 הצמח סוג ובמו שהגשם הטון יכלול ה
 החי והצמח והוא סוג פן הגשם בלתי ב
 טון יכלול השמים והכוכבים והיסודות
 והמקורים והוא גב סוג אחר : ובאשר
 אמרנו הגשם במוחלט הנה הוא יכלול
 הכל ואין שם סוג יותר פולל ממנו וא
 נאמנו נקראתו גב העצם ונקרא הגשם
 המוחלט חסוג העליון ונקרא האדם וה
 והסוס והחמור והפרזל והדומים להם
 המינים האחרונים בעבור פי אין לכל א
 אחר מהם מין וזלה אישי המין : ונקרא
 החי סוג אמצעי או מין אמצעי כי הוא
 סוג בסמיכות אל מה שתחתיו ממנו ה
 החיים והוא מין בסמיכות אל הגשם ה
 הטון אשר עליו אשר יכלל הצמחים ו
 והנה גב סוג אמצעי למה שתחתיו ואין
 אמצעי למה שעליו ונקרא החי והצ
 והצומח המיניים החלקיים פי סוג הטון
 יחלק לחי ולצומח ולזולתם : ורע פי
 הסוגים

Decem præ quod genera generalissima omnium rerum, iuxta quod Aristoteles explicauit, sunt 10. Genus primum est substantia. Secundum, quantitas. Tertium, qualitas. Quartum, relatio. Quintum, quando. Sextum, ubi. Septimum, situs. Octauum, suum seu habitus. Nonum, actio. Decimum, passio.

Vnum autem ex his generibus, nempe primum, est substantia: alia nouem sunt accidentia. Et quodlibet eorum habet species intermedias, & species specialissimas, indiuidua, differentias, atque propria. Et ista genera suprema uocantur prædicamenta, sicut & notitia istorum prædicamentorum, & omnium quæ accidunt eis: & exempla generum intermediorum, et specierum, atque indiuiduorum ipsorum. Iste igitur est primus liber Logicæ.

Secundus uero complectitur intellectiōnes compositas: est em̄ liber de oratione.

Tertius est liber syllogismi, cuius mentionem præcessit, ubi tractauimus de syllogismo & figuris atque modis eius. Isti tres libri sunt cōmunes ad ea quæ in posterioribus libris adducit.

Liber primus de alijs quinque, quæ est quartus, est de

Peri hermenias.

הסוגים העליונים לכל הנמצאות לפי מה שבאר אריסטוטלס עשר סוגים: הסוג הראשון העצם השני הפמה הש השלישי האיר הרביעי הסמיכות הח החמשי המתי הששי האנה השביעי המצב השמיני לו התשיעי שופעל ע העשירי שיתפעל ו ואלה הסוגים הא האחר מהם והוא ראשון העצם והט מ מקרים ולכל אחר מהם מינים אמצעיים מינים האחרונים ואישים והכוללים וס וסגולות ואלו הם סוגים עליונים אשר יקראו מאמרות ויריעה אלו המאמרות וכל משיגיהם ורמוני סוגיהם הא האמצעיים ומיניהם ואישיהם: והוא הספר הראשון מן ההגיון והשני יכלול על המושגלות המורכבות והוא ספר המליצה והשלישי ספר החקש ובבד ק קרם זכרון עניני החקש ותמונתיו ומיניו ואלה ג ספרים הם כללים למה שביא אחריהם מן הספרים הנשארים והראשון מן הספרים החמשה והוא ספר הר ספר המופת

Topicorum est de demōstratione. Quint^o de uictoria. Sextus de persuasione. Septimus de sophi/ *Elenchorū.* smo & deceptione. Octauus est liber poē/ *Definitio.* ticus. Sed nūc declaremus quid uelint istæ species. Quādo recordamur ipsi⁹ generis & differētiæ eius, uocamus illud definitio/ *Descriptio.* nem. Qd' si explicamus ipsum p genus & propriū, uocamus id descriptionē. Exem/ plū huius. Dicimus in definitione hominis est uiuens seu animal loquens. Ecce uiuēs est genus suum, & loquēs differentia eius. Aliquādo autē definiē homo & hoc modo, q̄ est uiuēs loquens mortale. Est autē mors ipsa differentia ultima quæ ipm distinguit ab angelis. Porro si explicemus uocabulū hois hoc modo quo dici⁹ lat⁹ pectore, uel quo dici⁹ erectus statura, uel q̄ est animal risibile, uocamus has descriptionēs eius. Sic quando explicamus nomē ipsum, quo co/ gnoscām⁹ ipm in genere suo atq; accidētī/ bus, ut cū dicimus in interptatiōe homīs, est animal qd' scribit, uel animal qd' uendit & emit, uocamus inq; & hoc descriptionē eius. Sūma nominū quæ explicata sunt in *Vocabula* hoc cap. 17. scilicet: Gen⁹, spēs, indiuiduū, *huius capit.* differētia, pprīū, accidēs inseparābe, accidēs separabile.

המופת והחמשי ספר הנצוח והששי ס
ספר ההלצה והשביעי ספר ההטעאה ו
והשמיני ספר השירי : ועתה נבאר
בונת אלו המינים : בשנוכר סוגו זה
והכרלו נקראתו גדר ואם בארנוהו בסוג
וסגולה קראנוהו רושם : דמיון זה א
אמרנו כגדר האדם הוא החי המרפר ה
חנה החי סוגו והמרפר הכרלו : ובעמל
נגדר האדם גב שהוא חי מרפר מת ות
ותחיה המות היא ההכרל האחרון אשר
וכריל בינו ובין המלאכים ואם בארנו
שם האדם שנאמר רחב החזה או שנ
שנאמר הוא נצב הקומה או הוא חי א
צוחק הנה אנהנו נקרא אלה הנשמים :
וכן פעמים נבאר השם נפירתו בסוגו
ומקרינו באמרינו בבאור שם האדם הוא
חיי יתוב או חיי ימבור ויקנה והוא
גם פן נקראתו רושם : הנה כלל הש
השמות אשר יהבארו ענינם בשער ה
הזה יו שמות נהם סוג המין האיש ה
הכרל סגולה מסנה חסיים המקרה הנ
הנפרד

separabile. Genus supremum, species nouissima, species intermediæ, genera particularia, genera suprema. Prædicamēta, substantia, diffinitio, descriptio. Meminimus autē 10. prædicamentorū, sed nō explicuimus ex eis nisi prædicamētum substantiæ: quia explicatio aliorū est difficilis incipienti: & si quis dū in eis moram traheret, possibile est qd̄ non intelleret quippiam inde, nisi uteretur intelligentiā & studio excellenti.

CAP. VNDECIMVM.

OMne illud quod perpetuo inuenit̄ in aliqua re, ut est descensus in lapide, & debitum mortis in habētibus uitam, dum scilicet cogitant ipsam, uocatur de essentia seu de per se. Sic quoq; id quod inuenitur plerunq; & frequenter, est de essentia: ut quum dicimus hominē habere quinque digitos, tametsi quandoq; inueniatur, qui senos habet digitos. Item quicquid ut in plurimū inuenitur, ut est entitas frigiditatis tempore hyemali, & calor tempore æstiualli, dicitur etiam hoc modo esse per se.

Et summarie, omnes res naturales, etiam si plerunque eueniant, sunt essentielles: & rursus, omne id quod raro existit uel fit, dicit̄

Que insint per se.

Per accidēs

הנפרד הסוג העליון המין האחרון המינים האמצעיים הסוגים החלקיים הסוגים העליונים המאמרות העצם הוגר הרושם: ופרנו העשרה מאמרות ולא בארנו מהם זולת ענין מן מאמר העצם כי באורים שנשא קשה על המתחיל ואין אריכות אפשר שלא יובן מוננו רבו בא בהתבוננו ולדבור מופלג:

שער י"א

כל מה שימצא לרבו מספור מרובה האבן למשה נחוב מנה לה בפירושה וקרא בעצמות וכן מה שימצא על הרוב שיאמר שהוא עצמות אב באמרנו כל אדם בעל חמשה אצבעותיו בעצמות ואעפי שפעמים ימצא בעל אצבעות וכן כל מה שימצא על הרוב במציאות הקור בזמן הסתיו נחום בזמן הקיץ חמה אב ואמר בו בעצמות ובכלל הענינים הטבעיים בלם ואם היו על הרוב הנה הם עצמותיים: וכל מה שמציאותו על מעט הנה

dicitur esse per accidens & à casu: ut quum
 quis fodit & inuenit thesaurum: & in sum-
 ma, omnes res accidentales quæ nō inten-
 duntur ab homine isto uel ab alio homine
 dicitur de omni eo quod sic ab eis inuenit,
 & sit res per accidens. En habes nunc quid
 sit esse per se, & quid esse per accidens. Sic
 res aliqua denominat à forma accidenta-
 li, quando forma ipsa inuenit in ea, de qua
 scilicet dicere solemus: res illa actu & de fa-
 cto informatur hac forma. Quando autē
 res aliqua potest denominari aliqua for-
 ma, quæ tamen actu sibi non inest, sed ha-
 bet aptitudinem & dispositionem ut sibi
 forma inesse possit, dicimus hanc formam
 esse in potentia. Exemplum. Dicimus de
 portione ferri: hoc est gladius, quia scilicet
 dispositionē habet ad gladiū. Vides quo-
 modo gladius sit in potētia? Nec id tantū
 de ferri massa, sed & de minera dici potest:
 licet differentia magna sit inter priuationē
 gladij in massa ferri, & priuationem gladij
 in massa minera.

Sic dici-
 mus de puero iam nascendo: iste est scri-
 ptor: sensus est qd' est in potentia remota.
 Dicimus ulterius de puero qui nondum

f scribere

Esse in actu

Esse in po-
 tentia

הנה יאמר בו שהוא במקרה כמי שי
 שיתפזר וימצא מטמון ובכלל העניינים
 המקריים כלם שאינם מכוונים היו מן
 האדם או מזולת אדם יאמר על כל ש
 שיפוצא מהם שהוא היה במקרה :

הנה זה העניין מה שפעצמות ועניין מ
 מה שבמקרה : וכן תואר יתאר בו רב
 מה ותואר הנה נמצא ברב הנה נ
 נעה שיתואר אותו הנה זה נאמר בתואר
 הנה שהוא נמצא בפועל : ובאשר
 יתואר הנגד התאר בלתי נמצא בו עתה
 אבל פי הוא מוכן ומזומן שיגיע לו ה
 התואר הנה אנהנו נאמר פי התאר
 הנה נכח : המשל אמרנו בחתיבת ה
 הכרזל זהו סנה פי הוא מוכנה שתהיה
 סנה הנה היא סנה נכח ואין חתיבת ה
 הלבד והעור בו : ויש הכרזל גדול בין
 הערר עניין חסיה מחתיבת הכרזל ובין
 הערר עניין חסיה מחתיבת העור פן א
 אמרנו בוער באשר יולד זה בוחב עניינו
 שהוא בכח הנחוק ואמרנו בוער קורם
 שיתחיל

scribere didicit, quod sit scriptor in poten-
tia: sed hæc potentia est magis propinqua
quàm prima. Dicimus etiam pro tempo-
re quo didicit quod sit scribens in potetia.
Ecce potentia ista est propinquior quàm
precedens. Dicimus insuper quod ille qui
habet peritiam scribendi, pro tempore quo
dormit, est scribens in potentia. Ecce & hic
prioribus est in propinquiori potentia.

Ille uero qui uigilat, & ante se habet cala-
mum & atramentum atq; chartam, dicimus
quod ille sit in potentia scribendi propin-
quissima, licet non dicatur actu scribens,
nisi pro tempore quo scribit. Sic intellige
de omnibus similibus.

Et quidem nos prolixi fuimus in declara-
nda ista materia: sed non sine causa, quando
quidem philosophi dicant quod quicumq;
non distinguit inter id quod est in poten-
tia & quod est in actu, & quod est per se &
quod per accidens, & inter res artificiales
& res naturales, & inter rem uniuersalem
& singularem, is in cõ est rerum imperitus.

Contraria Quæcunque duo entia sic se ha-
circa idem bent, quod cum unũ inest, alterius entitas
subiectum. tollitur, uocamus ea contraria: ut est calor

f 2 & frigi

שיתחיל בלמוד שהוא כותב בכח הפה ה
הוא כח יותר קרוב מן הראשון ואמרנו
בעת למודו שהוא כותב בכח הפה הכח
הזה יותר קרוב ממה שלפניו ואמרנו כ
כמי שמתעסק בבחיבה בעת שהוא י
ישן שהוא כותב בכח הפה הוא יותר גל
קרוב מן הראשונים ואמרנו והוא ער ו
ולפניו קולמוס והדיו והקלף שהוא כ
כותב בכח אבל הוא בכח הקרוב מאד ולא
נקראתו כותב בפועל בא בעת שיכתוב ;
ובן כל מה שדומה לזה ;

ואולם הארכנו לבאר זה העניין בעבור
שהפלוסופים יאמרו כל מי שלא יבריר
בין מה שפכה ובין מה שפפועל ומה
שבעצמות ומה שבמקרה ובין הע
העניינים המלאכותיים ובין העניינים
הטבעיים ובין העניין הפללי ופרטי הפה
הוא בלתי יורע רבר ;

כל שני רברים שהם באשר נמצא אח
אחר מהם הסתלק מציאות האחר נק
נקראים הפנים פהם והקור

& frigiditas, humiditas & siccitas Sunt etiam inter contraria aliqua quæ habent mediã: ut est calor & frigiditas, inter quæ mediã tepiditas. Sunt rursus alia quæ nullũ habent mediũ: ut paritas & imparitas in numero: omnis enim numerus aut est par aut impar. Sunt igitur hoc modo duæ res impossibiles, quæq; in eodem loco cõiungi nequeũt, sed si unum adest, aliud abest, ut est entitas & sua priuatio, sicut cæcitas. Ecce nos dicimus quod uisus sit habitus, & cæcitas priuatio. Non autẽ dicimus quod sint duo contraria, sicut dicimus de calore & frigiditate: quia calor & frigiditas sunt æqualis põderis in entitate, nec potest calor pluris esse in entitate quàm frigus, sicut nec e contra frigus potest esse maioris entitatis q̃ calor. Non autẽ sic est de uisu & cæcitate. Ex his itaq; patet differentia quæ est inter priuationẽ & habitum, atq; inter duo cõtraria. Hoc modo dicim⁹ sapientiã & stultitiã differre ut habitũ & priuationẽ. Nam sapientiã est possessio, & priuatio ei⁹ est stultitiã. Sic diuitiã & paupertas, capillatura capitis & caluities, habere dentes in ore & priuatio eorũ: loquela & mutũ esse:

Habitus & priuatio.

והקור והלחות ויובש ומן הסבים מה ש
 שפיעיהם אמצעים פהום והקור פי ב
 ביניהם הפושד ; ומתם מה שאין אמ
 אמצעי ביניהם חוזג והתפדר במספר כל
 מספר אם זוג אם נפרד ; ונאשר היו
 שני דברים אי אפשר התחפרם יחד ב
 במקום אחר אבל פי אחר מהם מציאות
 דבר מה והאחר הסתלקות פמו המציאות
 והעדרו לעורו ; הנה אנהנו נאמר פי
 הראות קנת והעדרו העדר ולא נאמר בו
 שני הסבים פמו שנאמר פהום והקור
 פי ההום והקור חלקם פמציאות שונה ו
 ואין ההום אפשר המציאות יותר מן ה
 הקור ולא הקור אפשר המציאות יותר
 מן ההום ואין פן ראות ועדרו וכו' הי
 יוברל בין העדר והקנין ובין שני הסבים
 ובן אמרנו החכמה והשכלות נאמר ה
 החכמה קנין והעדר הקנין הוא הס
 השכלות ובן העושר והעוני ומציאות ב
 בשער בראש והקרתה ומציאות בה
 פהשנים פפה והעדרם והרבור והעלמות
 כל אלו

omnia inquam ista uocantur habitus seu possessio & priuatio.

Et nota quod nihil denominatur nomine priuationis, nisi cuius natura est posse habere illius priuationis formam, imò ad eam necessitari. Non enim dicimus de muro quod sit stultus uel cæcus uel mutus.

Hæc de habitu & priuatione. Nūc de conuenientijs nostris.

Sunt nomina quæ cum audis, percipis significata eorū in lingua ista, nec cogere cōferre rem unā cum alia: ut cum dicimus, ferrū & æs, cibatō & potatō, statio & lesio, & his similia. Sunt rursus nomina quorum significata non assequi poteris nisi ex collatione quadam unius rei ad aliam: ut cum dicimus, longū & breue: ecce non poteris attingere tuo intellectu quod longum sit istud, nisi compares ipsum ad id quod est minus eo: sicut nec ecōtra imaginari quispiam ualet, quàm breue sit istud, quousque apprehensum fuerit nostro intellectu illud quod est longius eo. En istam collationem longioris & breuioris, & quicquid eis simile est, uocamus relationem. Id uero quod comparatur alteri, uocamus relatiuum,

Nomina
relatiua.

כל אלו נקראים קניין והעדר ולא יתואר בשם העדר כא מי שטבעו שימצא לו הקניין שהוא הכרחי להעדר שהוא כי אגבחנו לא נאמר בנותל שהוא סבל ולא עור ולא אלא הפה זה העניין הקניין והעדר בהסבמותינו: ומן השמות ששתשמע אותם יובנו לך עניינים אשר ירו עליו בלשון שהוא מבילתי שתצטרך אל הקשה בין העניין שהוא ובין האחר באמרנו חפזל והנהשת המאכל וההמשתה העמירה והחשיבה ודומיהם ומן השמות מה שלא יגיע לך העניין ההוא שיורו בשם ההוא כא בהקשה ב בינו ובין דבר אחר באמרנו הארוך וההקצר הנה לא יגיע בשכל עניין היות זה ארוך כא בהקשה במה שהוא יותר קצר מומנו ולא יצויר שזה קצר עד שיגיע בשכלנו יותר ארוך מומנו: הפה זה היחס אשר בין הארוך וההקצר ומה שרומיה להם נקראתו אגבחנו ההצטרפות ונקרא לכל

& utrūq; simul,relatiua . Huiusmodi sunt, supra & infra:dimidium & duplum: prius & posterius:mutabile & stabile:diligens et odians: pater & filius : seruus & dominus: omnia inquam ista & eis similia:& unum/ quodq; eorum uocamus relatiuum : quia non apprehenditur res ipsa ab intellectu, nisi in quadam mensura & collatione, quæ est inter ipsam & aliam rem. Comparatio/ nem uero ipsam seu respectum qui est in/ ter eas,uocamus relationem.

Cæterū res illas quas uocat politior gram/ maticus copulationē, ut est, puer Ruben: ianua domus : ecce nos uocamus ipsum nomen obliquum. Et sicut dicimus quod negatio & affirmatio opponuntur , ut su/ pra patuit,sic dicimus de omni priuatione & habitu:item de quibuslibet duobus con/ trarijs , & de omnibus correlatiuis , quod sint opposita.

Vocabula huius capit. Porro summa nominum quorum signifi/ cata sunt explicata in isto cap.est 16, uideli/ cet quid sit esse de essentia,quid p accidēs, essentialia,res accidentales, qd esse in po/ tentia,quid esse in actu:potētia p̄p̄inqua, potētia remota,cōtraria,cōtraria habentia

f s medium,

לבב אחר המצטרפת ונקראתו שניה י
 יחד המצטרפים וכן מעלה ומטה הח
 החצי והכפל הקודם והמתאחר ;
 והמתחלת והשונה והאובד והאוב
 וחבן העבר והארת ; כל אלה והרומים
 להם נקרא כל אחר מהם המצטרפת פי
 לא יגיע עניינו בשכל בא כשעור זה
 והקשה בינו ובין דבר אחר והיחס ההוא
 אשר ביניהם הוא אשר נקרא החצטרפות
 ; ואולם העניינים אשר יקראם מ
 מרסק הערב הסמוך בנער ראובן ופ
 ופתח הבית הנה אנחנו נקראתו השם ה
 הנוטה ובמו שנאמר לשללת והמחויבת
 מתנגדים כמו שקדם פן נאמר בכל הע
 העדר וקניין ובכל שני הפכים ובכל מ
 מצטרפים שהם מתנגדים ; הנה בכל
 השמות המפורשה עניינם בזה השער
 יו והם מה שבעצמות מה שבמקרה ה
 העצמותיים העניינים המקוריים מה ש
 שבבת מה שבמעל הפת הקרוב הפת ה
 כרחוק התפכים התפכים אשר ביניהם
 אמצעי

medium, contraria inter quæ non est me/
dium: habitus, priuatio, correlatio, correla/
tium, correlatiua.

CAPVT DVODECIMVM.

*Modi prio/
ritatis.*

Dicitur apud nos de re, quæ est prior
alia re, quinque modis. Primo est prio/
ritas quædam in tempore: ut cū dicimus,
Noah prior est Abrahamo. Secunda
prioritas est in natura: ut animal & homo.
Si enim tuleris animalitatem, tollis et essen/
tiam hominis. Si autem amoueris
hominem, non ideo annihilasti animalita/
tem. Dicimus ergo animal homine prius
esse in natura, & hominem posteriorem a/
nimali. Tertia prioritas consistit in gra/
du: ut sint causa exēpli duo homines, quo/
rum unus propinquus sedet præfecto alter
autem longius ab eo habet locum: en dici/
mus hic, quod iste prior sit illo in gradu.

Quarta prioritas consistit in dignita/
te, quando scilicet inter duas res eiusdem
speciei est una quæ altera honorabilior est:
uel etiam si sint de duabus diuersis specie/
bus. Exemplum huius: Sunt duo
medici

אמצעי החפכים אשר אין ביניהם אמ
אמצעי הקניין הערר ההצטרפות המ
המצטרפת המצטרפים :

שער יב

יאמר אצלינו ברבר ש
שחוא יותר קונים מד
ברבר אחר על המשח מינים : אחר
מהם הקרימה בזמן באמרנו גח יותר ק
קודם מאברהם : והשניה הקרימה
בטבע פהי והאדם פי אמה הובל לס
לסלק החי ובטל מציאות האדם ואם י
יובל לסלק האדם לא יבטל מציאות ה
חחי : הנה אצחנו נאמר פי החי יותר
קודם מן האדם בטבע והאדם מהאחר
מן החי בטבע : והשלישית הקרימה
במדרגה קשני אנשים ררך משל אחר
מהם שישב קרוב השלטון והאחר רחוק
מבנו הנה נאמר שזה יקנים זה במ
במדרגה : הרביעית הקרימה במ
במעלה והוא היות אחר משני הדברים
הנבחר משניהם במין האחר או בשני
מינים מהחלפים : רביות זה שני
רופאים

medici uel duo grammatici, & unus est al-
tero peritior & doctior: dicimus quod do-
ctior inter hos duos est prior dignitate in
hac arte. Sic si diuersas calleant artes, ut si
unus sit doctus & sapiens, etiam si non sit
excellens in arte: & homo unus sit saltator,
peritus quidem in saltando, ecce dicimus
de sapiente illo quod sit prior dignitate sal-
tatore, quia ars sapientia prior est arte sal-
tandi in sua nobilitate.

Quinta prioritas est causa, quando scilicet
sunt duae res analogae in sua entitate, &
una earum non inuenitur absque alia, nisi
quod una est causa efficiendi aliam: ecce di-
cimus tunc causam priorem esse suo effe-
ctu. Exempli gratia:

Dicimus quod ascensus solis sit prior luce
diei. Eodem modo dicimus de duabus
rebus quae simul sunt in tempore, quum in
uno & eodem orientur tempore.

Idem sentiendum est de rebus quae simul
sunt in loco, quae scilicet in uno & eodem
loco simul esse inueniuntur.

Sic omnes duae res dicuntur esse simul
elongatione

רופאים או שני מרקקטין אחר מהם י
יותר חכם מן האחר הנה נאמר ביותר
חכם משניהם שהוא יותר קודם במ
במלאכה הדיא במעלה וכן אם ותהלפי
במלאכות כמו שיהיה אדם חכם את ל
לא יהיה מופלג במלאכה ואדם אחר מ
מרקק נקרא ברקור הנה אנהנו נאמר ע
בהכנס ההוא שהוא יותר קודם מן המ
המרקק במעלה כי מלאכת ההכמה ק
קודמת למלאכת הרקור במעלה :
והחמישית קרימה סבה והוא שיהא ש
שני רבדים מספיקים במציאות ולא י
ימצא אהו מהם בלתי האחר וזלת ביה
האחר מהם סבה למציאות האחר הנה
אנהנו נאמר הסבה יותר קודם מן המ
המסובב כמו שנאמר כי עליה השמש
יותר קודמת מאור היום : ואנהנו ג
נאמר בשני רבדים שהם יחד בזמן ע
כאשר יהיו נמצאים בעת אחר ונאמר ש
שהם יחד במקום כאשר יהיו נמצאים
במקום אחר וכל שני רבדים יהיו ק
מהקדם

Modi simul
tatis.

elongatione, quæ habet ab uno principio eandem elongationem uel dimensionem, dicunturq; simul esse in gradu: ut duplum & dimidium. Sic quæ simul cõiuncta sunt, sunt simul ex parte cõiunctionis. Et omnes duæ res sic dispositæ, ut quando una inuenitur, reperitur & alia, & quando una earum definit esse, definit & alia, dicuntur simul esse natura.

Vocabula huius capit. Omnia nomina quorum significata in hoc capite sunt explicata, sunt nouem: uidelicet prius tempore, prius dignitate, prius gradu, prius causa, prius natura: simul causa, simul tempore, simul loco, simul gradu, & simul natura.

CAPVT XIII.

Naturam illam quã syncerior grammaticus uocat operationem, nos uocamus possessionem seu habitum: de qua re iam mentionem fecimus. Appellamus etiam literam dictionem, & nomen quoddam rectum, aliud uero obliquum.

Dicit præterea Abuchzar Apharbites, iam usum obtinuiffe in lingua Arabica, quod omne nomen cum holem punctatũ, uocet à Logico

מרחקם מהתחלה אהה מרחק אחר זה הנה אנהנו נאמר שהם יחד במדרגה זו ככפל והחצי ובן הסמוכים יחד מצד זה הסמוכות וכל שני רבדים בשומצא א אחר מהם נמצא אחר ובשיסולק אחר מהם יסולק אחר הנה אנהנו נאמר ש שהם יחד בטבע : הנה כל השמות א אשר התבאר ענייניהם בזה השער ט שמות והם הקורם בזמן הקורם כמו במעלה הקורם במדרגה הקורם בסבה הקורם בטבע יחד בסבה יחד בזמן יחד במקום יחד במדרגה יחד בטבע

שער יג הטבע אשר יקראחו מ מוקדק הערב הפעל ה הוא אשר אנהנו יקראחו הקניין וכבר זכרנו זה ונקרא האות מלה והשם מומנו מה שנקראחו שם ישר ומומנו מה ש שנקראחו שם נוטה : נאמר אנו אבוכזר אפרבי כבר קרה בלשון הערב כי כל שם נקודו בהולם הוא אשר יקראחו בעל

à Logico nomen rectum : nomen uero illud quod punctatur cum hírec uel pathah uocatur à perito artis Logicae nomen obliquum. En istud est uerbum Abuchzari.

Porrò nomen quod uocamus negatiuum est nomen compositum ex dictione Non, & possessione: ut quum dicis, non uidens, insipiens, non loquens. Et nomina quæ congruus grammaticus uocat nomina agentia & patientia, sunt quæ nos uocamus nomina disgregata. Et quod Grammatici uocant infinitiuum, nos uocamus exemplum primum. Proinde nomina quæ ipsi uocant absentia, ut ego & nos, tu, ille, illi, Vau, he, caph, & iod : ut seruus eius, famulus ipsius foeminae : seruus tuus, seruus meus: en nos uocamus ea omnia absentia cum affixis.

Porrò formam denominantem & rem denominatam uocamus orationem compositam compositione explicationis, hoc est, complexum & conditionem: ut quum dicimus, Ruben scribit, & Simeon est albus. Sic nomen subiunctum & cui regimen est adiunctum, quod etiam in grammatica hoc modo uocamus oratione composita compositione explicationis & conditionis.

g Caterum

בעל מלאכה ההגיון השם ישר והשם
שנקורו הנק או פתח יקראו בעל מל
מלאכה ההגיון השם הנוטה הנה זה ה
דבר אבוכזר ואולם השם אשר יקראו
בלתי מניע הוא שם מורכב ממלה לא
והקנינו באמרנו לא נזעה לא הנם ולא
מרכב : והשמות אשר יקראם מר
מורכק הערב שמות הפעלים והמ
והמתפעלים הם אשר יקראם אנהנו ה
השמות הנגזרים : ואשר יקראוהו ה
המורכקים המקור יקראוהו המשל ה
הראשון : והשמות אשר יקראוהם הם
הנסתרים כמו אני נאנהנו נאפה והוא
הם הנו והחא והבת והיור בעברו וע
נעברה ועברך ועברי הנה אנהנו יקראם
כלם הנסתרים בבנויים : ונקרא התואר
והמתואר מאמר הורכב הרפנת באור פ
פי הכור ותנאי באמרנו ראובן הנוחב ו
ושמעון חלבן וכן השם הסמוך והנסמך
אליו הסמיכות אשר ברקרוק יקרא גל
מאמר הורכב הרפנת באור ותנאי :
ואולם

Ceterum orationem quæ partem de-
cernit, uocamus orationem compositam
compositione narrationis.

Item nomina per totam linguam diui-
duntur necessaria diuisione in tria genera:
aut enim sunt distincta, aut synonyma, aut
æqui-uoca. Quando enim est res aliqua
una quæ multa habet nomina, uocantur illa
nomina synonyma. Sin nomen unum
multas significet res, uocatur nomen æqui-
uocum seu commune. Quod si sint mul-
ta nomina & diuersa, significatiua res diuer-
sas, ut quælibet res habeat proprium no-
men, sunt nomina distincta. Exemplum
huius in lingua Hebraïca: Homo, uir, ho-
mo: una species animalis. Ensis, gladius,
sub armis: hæc sunt nomina synonyma. Si
contrarium fiat, uocatur æqui-uoca: ut ain,
est oculus uidens & scaturigo aquarum: hæc
uocantur æqui-uoca. Item aqua, ignis, ar-
bor: hæc sunt nomina distincta. Idem est
de omnibus nominibus his similibus.

Proinde nomina communia discer-
nuntur in sex partes: quædam enim eorum
sunt æqui-uoca absoluta æqui-uocatione:
& quædam uniuoca: quædam analoga:

דאולם מאמר גזור החותך נקראחו מ
מאמר הורבב הרבבה בספור ; והש
והשמות בכל לשון יחלקו חלוקה הב
הכרחית אל השלשה סוגים אם נברלים
אם נררפים אם משותפים ; וזה פי
הענין האחר באשר יהיו לו שמות רב
רבים הם שמות נררפים הנה שם אחר
לענינים רבים הוא שם המשותפת ;
ובאשר היו שמוה משונים מענינים ש
שונים כל ענין יש לו שם מיוחד הם
שמות הנברלים ; דמיון זה בלשון ה
העברי אדם איש אנוש לזה המין החי
; סבין מאכלת לזה הפלי הם שמות
נררפים ; והיותם בהפך זה יקראו מ
משותפים כמו עין העין הרוואה ומכות
המים הנה אלה משותפים ; המים ה
האש והאש הנה אלה שמות הנברלים
ובן כל השמות הרומים לאלו ;

והשמות המשותפים יחלקו
לששה חלקים מהם המשותפים שות
גזור מהם מוסבמים ומהם המסובפים
ומהם

quædam dicuntur communia & singularia: quædam accommodata & quædam translaticia. Nomen absolute æquiuocum est quod dicitur de duabus substantijs, inter quas nulla est participatio in re ipsa, præter entitatem uniuersalem, quare communicare debeant in tali nomine: ut est nomen aín, quod dicitur de sensu uífus & de fonte aquarum. Sic nomē canis dicitur de stella & de habentibus uitam.

Uniuoca.

Nomen uniuocationis est quod cõstituit duplicem substantiam uel plures, de quibus sigillatim nomen illud uerificatur, eo quod entitas eius communis sit ijs essentijs quæ per ipsam constituunt. Exemplū: nomen istud animal dicitur de homine, de equo, de scorpione, & de pisce: quia entitas animalitatis quæ cõsistit in nutritibili carne, inuenitur in unaquaq; istarum specierum, & constituit eas. Sic nomen cuiuslibet generis dicitur de speciebus quæ sunt sub ipso per uniuocationem.

Analogia.

Cæterum nomen analogum, est nomen quod dicitur de duabus uel pluribus entitatibus, propter rem aliquam in qua communicant, & tamen res, illa

ומהם מי שיאמר בכלל ובחוד ומתם
 המושאלים ומתם המועתקים : והשם
 המשותף הגמור הוא נאמר על שני ה
 העצמים אין שתות ביניהם בענין מן ה
 העניינים כלל אשר בעבורו השתתפו ב
 בשם זה בשם העין הנאמר על חוש ה
 הראות ועל מבוע המים : ובשם הכלל
 הנאמר על הכוכב ועל בעלי חיים :
 והשם נאמר בהסבמה הוא שיהיה מ
 מעמיד לשני עצמות או יותר ובשם ה
 החוה הוראה על כל אחד מאותם הע
 העצמיות בעבור הענין אשר השתתפו
 בו אותן העצמיות אשר אותו ענין מ
 מעמיד כל עצמות מהם בשם החי ה
 הנאמר על האדם והסוס והעקרב והרג
 כי ענין החיות אשר הוא התחזה ובשר
 נמצא לכל אחד מאלו המינים ומעמידו
 וכן שם כל סוג נאמר על המינים אשר
 פתחו בהסבמה : ואולם השם המסובק
 הוא השם אשר יאמר על שני עצמיות
 או יותר בעבור דבר מה השתתפו בו ו
 נאין הענין החוה מעמיד

non concurrît ad ueram constitutionem unius illarum. Exemplum: Nomen hominis dicitur de Ruben cognito, et de uiro alio mortuo, & de figura hominis facta ex ligno. Ecce nomen illud dicitur de istis propter aliquid eis commune, quod tamen aliud est quàm humanitas, scilicet propter figuram humanam & aspectum eius: quæ uidelicet figura & forma exterior non uere constituit hominem. Simile igitur erit nomē istud hac ratione nomini uniuoco: quia propter aliquid commune in duabus rebus repertum, dicitur homo æqualiter de eis. Assimilatur quoq; nomini perfecte æquiuoco, propterea quod uere eius entitas non nisi de homine dici possit: et hac ratione uocatur quoq; analogum.

Nomen illud dicitur uniuersale & singulare, quod nominat speciem specierum per nomen generis sui: ut est stella, quæ dicitur de stellis firmamenti in uniuersali, dicitur & de uno ex septem planetis singulariter.

Sic nomen haschefcha in Arabico dicitur de omnibus speciebus herbarum, & de germine flauo, quo pictores in pingendo utuntur.

Porro nomen

מעמיד לאמתה כל אחד מהם ; דמיון זה שם האדם הנאמר על ראובן המוצר ועל איש אחר מה ועל צורה א אדם הנעשה מן העץ הנה זה השם ה נאמר עליהם בעבור המשתתת בענין א אחר והוא המונח האדם והארו ואין זה המונח והתאר מעמיד לאמתה האדם ורמה השם הנאמר בהסבכות שהוא ב בעבור שהוא ענין מה בשתי העצמות יחד נאמר עליהם אדם והוא ורמה ה השם המשותת הנאמר בעבור ב אמ אמתה זה העצמות זולת אמתה האדם האחד ובעבור זה נקרא מסופק ; והשם הנאמר בכלל וביחוד ההוא שי שיקרא מיון ממונים בשם סוגו באמרנו כוכב הנאמר על כוכב מכוכבי הש השמים בכלל והוא שם נאמר לאחד מן כוכבי לכת ובשם הששא בערבי הנאמר על כל מיני העשבים ועל הפרח הצהוב אשר יצבעו בו הצובעים ; השם המושאל

Uniuersale
& singu
lare.

*Nomen me-
taphoricū.* metaphoricum, est quod aliquid significat
ex primaria linguæ institutione, habens
immutabilem significationem pro illa en-
titate: sed postea uocat̄ eo nomine & alia
res, saltem pro aliquo tempore, & non sem-
per applicatur pro illa secunda re: ut leo,
pro genuino suo significato signat speciem
quandam animalis, sed aliquando usurpa-
tur & pro forti homine. Est simile huic: uo-
cauit eos munificos. Huiusmodi nomina
multa sunt apud poetas.

*Nomē trās-
laticium.* Est & aliud nomen, nempe translaticium,
quod scilicet ex sua institutione & linguæ
radice significat aliquid: postea autem cau-
sa similitudinis accipitur secundario pro re-
bus; uel absq; similitudine imponitur no-
men ipsum pro eis simul, significās scilicet
id à quo fit translatio, & id ad quod signifi-
catum transfertur: ut thephilla pro radica-
li significato est uocabulum petitionis: po-
stea transfertur ad rem unam, significans
scilicet quasi formam appropriatam.

Sic nomē ascensionis, descensionis, statio-
nis, examinationis, ponderis, portionis,
differentiæ, quietis, uisionis, & quicquid
his simile est: quodlibet inquam ipsorum

g s significat

המושאל הוא השם המורה על עצמות
מה בשרש הנחה הלשון והוא קים על
אותו העצמות ואחר בן יקרא בן עצמות
אחר בקצת העתים ולא יתיה קים השם
ההוא המיר על אותו העצמות השני כ
כמו האריות הקים על מין ממיני החי
ופעמים יקרא בשם זה הגבור מן הא
האדם ורמיון זה קראם הנריבים וכמו
אלו השמות אצל המשוררים הרבה:
ומהם השם הנצחק הוא שיתנה שם ה
הנחתו בשורש הלשון יורה על ענין מ
מה נאמר בן גלקה בעבור רמיון מה ב
בין שני הענינים או מבלתי רמיון יר
ירכב השם ההוא עליהם יחד על אשר
נצחק ממונו ועל אשר נצחק אליו בשם
התפלה אשר הוא בשורש הלשון שם
הנפשה ואחר בן נצחק אל ענין אחר
מיונה בצורה מיונה והכמו השם הע
העליה והדריכה והעמורה והצרות וה
והמשקל והחומר וההכרל והנח והנראה
ומה שרומח לאלו אשר כל אחר מהם
יורה

significat ex prima institutione aliquid, contra id quod postea apud grammaticos significare incepit, qui illa nomina transtulerunt ad alias significandum res.

Vocabula huius capit.

Porro summa nominum, quorum significata in hoc cap. sunt explicata, 18. videlicet, entitas, nomen rectum, nomen obliquum, non obliquum, nomen deriuatum, exemplum primum, absentia cum affixis, nomina synonima, distincta, nomen simpliciter æquiuocum, oratio quæ est composita compositione conditionis & compositionis, nomē uniuoce dictum, nomen analogum, nomen uniuersaliter & singulariter dictum, nomen metaphoricum, nomen translaticium.

CAPVT XIII.

DE nomine locutionis dicunt antiqui sapiētes quod sit uniuocum & commune, habeatq; tria significata. Primo est uirtus quadā siue uis in ipso homine, quæ pducit intellectiones & discit artes, atq; discernit inter turpe & decorū, uocatq; istud significatū etiā uis loquendi seu loquentis.

Significatum

Quid locutio rationalis

יורה בשורש הנחת הלשון על ענין זה וזוה הענין אשר יורה עליו אצל הממרקקים כי הם העתיקו אלו השמות אל ענין אחר : הנח כלל אלו השמות המופרשים ענייניהם בשער זה הנה יח שמות והם : העצמות השם הישר השם הנרטה הפלתי נוטה השם הנגזר המשל הראשון הנסתרים בבנויים השמות הנררפים הנכרלים השם הממשותת במוחלט המאמר אשר הנה הורכב הרפכה הנאי ובאור השם הנאמר בהסבמה השם המסופק השם הנאמר בכלל ובניהור השם המושאל השם הנעתק :

שער יד שם הרבוי מהסבמת הקורמים מחבמי האומרים הוא שם משותת ופול על שלשה עניינים : הראשון הכח אשר בו אחר האדם אשר בו ישכיל המושכלים וילמוד המלאכות ויפיר בין המגונה ותנהא ויקראו זה הענין גב כח המרפרי : הענין

Significatum secundum est ipsamet in-
tellectio, quam iam produxit homo ipse:
& uocatur etiam ista res locutio interior.

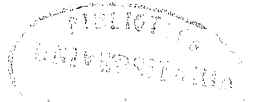
Tertium significatum est explicatio ipsa
quæ fit per linguam, qua ab anima notari
potest, & uocat tunc locutio exterior.

Et hinc est q̄ habemus artem quandã quã
reliquit Aristoteles, perficiens seu absoluens
partes eius octo libris, præscribens scilicet
uirtuti rationali uias in intellectionibus,
(quæ est locutio interior) quatenus custo-
diant eam ab errore, dirigantq; eam ad id
quod rectum est, ut sic apprehendat ueri-
tatem, quantum homini possibile est asse-
qui ueritatem.

Dat præterea ista ars modos commu-
nes ad omnes linguas, in quibus dirigant
loquutionem exteriorem pro rectitudine,
& caueant ab errore, interpretenturq; lin-
gua conuenientiori id quod est in anima:
& planè adæquatio fiat inter exteriorem
& interiorem linguam, ne scilicet interpre-
tatio quæ fit per linguam, excedat id quod
est in anima, aut deficiat ab eo.

Ob eas igitur res ad quas
conducit hæc ars, uocamus eam artem
Logices

והענין השני הוא המושכל עצמו אשר
בבר השבילו האדם נוקרא זה הענין ג
גב הרבור הפנימי : והענין השלישי
הוא המליצה בלשון מהיות הענין הג
הנרשם בנפש נוקרא זה הענין גב הר
הרבור החיצוני ובעבור שהיתה זאת ה
המלאכה אשר הניח ארסטוטלוס והש
והשלים הלכות בשמונה ספרים ותתן ל
לפח המבור דרבו במושכלות והוא הר
הרבור הפנימי עד שישמרוהו מן הט
הטעות וירריבוהו על היושר עד שיגיע
לו האמת ככל מה שבבה האדם שיש
האמת לו בו ותתן זאת המלאכה גב ר
דרבים משותפים לכל הלשונות ויריבו
בהם הרבור החיצוני אל היושר וישמ
וישמרוהו מן הטעות עד שיהיה מה ש
שליץ בו בלשון נאות למה שבנפש ו
ומשתוח לו עד שלא תוסיף המליצה
על הענין אשר בנפש ולא תחסר ממ
מוצו והיה בעבור אלו הענינים אשר
תועיל זאת המלאכה קראוהו מלאכה
הגיון

Logices. Dicunt etiam gradum artis Logice pertinere ad intellectum, gradum uero artis grammaticæ ad linguam. Cæterum nomen artis apud ueteres est nomen commune seu æquiuocum. Trahūt em̄ ipsum ad omnem sapientiam speculatiuam: applicant & ipsum ad opera artificialia, uocantes scilicet unamquancq; scientiam, quæ est de sapientia philosophiæ; artem speculatiuam. Vocāt quoq; omne artificium & sculpturā, & quicquid eis simile est, artem mechanicam seu practicam

philosophia. Cæterum philosophia est nomen commune, quo aliquando significant artem demonstratiuam, aliquando alias scientias, ita quod apud eos hoc nomine significantur duæ sapientiæ seu artes: Vnam ex his duabus uocant philosophiam speculatiuam, aliam uero uocāt philosophiam practicam seu operatiuam. Vocāt etiam hoc modo practicam illam artem, humanam, & item sapientiam ciuilem.

philosophia speculatiua Philosophia speculatiua illa diuiditur in tres partes, uidelicet doctrinalem, naturalem, & diuinam. Porro sapientia doctrinalis nō considerat corpora in se ipsis, sed con-

ההגיון : ואמרו מדרגה מלאכה הה
ההגיון מן השכל מדרגה מלאכה הה
הדרקוק מן הלשון : ושם המלאכה א
אצל הקוראים שם משותפת ופילוזהו על
כל הכמה עיונית ופילוזהו גם על המ
המעשים המלאכותיים ויקראו כל המ
הכמה מהכמות פלוסופיא מלאכה הע
העיונית ויקראו כל אחת מן הנצרות וה
והחכמות ומה שרומח להם מלאכה מ
מעשית : ושם הפלוסופיא שם משותפת
פעמים יקראו בו מלאכת המופת וה
ופעמים יקראו בו שאר החכמות ויפול
אצלם השם הזה על שתי החכמות יקראו
אחת משתי החכמות פלוסופיא העיונית
והחכמה האחרת יקראוה פלוסופיא המ
המעשית ויקרא גם הפלוסופיא המעשית
האנושית ויקרא גם החכמה המדינית :
והפלוסופיא העיונית תחלק לג
חלקים הלימודית הטבעית האלהית :
אמנם החכמה הלימודית
לא העיין בגשמים במה שחם עליו א
אבל

sed cōtemplatur entitates abstractas à materijs ipsorum, tam & si entitates illæ non inueniantur nisi in materijs suis.

Artes mathematicæ.

Partes uero sapientiæ, quam radices uocant, sunt quatuor: uidelicet ars de numero, ars mensurationis, astronomia, ars proportionis tonorum, quæ est Musica. Vocant præterea istas partes, sapientiam exercitatam.

Physicæ.

Sapientia naturalis considerat corpora rerum quantum ad naturam, non autem quantum ad uoluntatem hominis, ut sunt species fontium, & mineralium, & species uegetabilium, atque habentium uitam.

Omnia ista considerat sapientia naturalis, & quicquid in eis inuenitur, hoc est, omnia eorum accidentia, & proprietates, & causas, locum, tempus, & motum, quæ in eis reperiuntur.

Metaphysicæ.

Sapientia uero diuinitatis diuiditur in duas partes: una earum est entitas cuiusq; rei quæ non est corporalis, nec est potentia seu uis corporis: ut est ratio, pro quanto abstrahitur à deo & ab angelis, etiam iuxta illorum opinionem, cum ipsi non sint istius opinionis quod angeli sint corporei, sed uocant eos intelligentias

h separatas

אבל העיון בעניינים משוללים מוחו מחוקריהם ואם היו אותם העניינים בבלתי נמצאים בא בחוקריהם וחלקי החכמה אשר הם שונים הם ר' והם חכמת המספר חכמת השיעור חכמת הפונקטים חכמת הבור הנגונים והיא ח' המוסיר: ויקראו אלה החלקים חכמת ההרגלויות: וחכמת הטבעית העיון בגשמים הנמצאים בטבע לא ברצון האדם כמוני המקורים והמחזקים ומוני הנמצאים ומוני בה הנה חכמת הטבעית העיון בכל אלו ובכל מה שימצא בהם ול במקריהם כלם וסגולותיהם וספתם וכל מה שימצאו בו בזמן והמקום והתנועה: וחכמת האלהות תחלק לשני חלקים האחד מוחם העניין בכל נמצא שאינו גשם ולא כח בגשם והוא הרפור במה שגשם תלק באלהים ובמלאכים ג' לפי דעתם כי הם לא יספרו שהמלאכים גשמים אבל יקראו אותם השפלים ה' ונפרדים

separatas, per quod uolunt q̄ sint separati à materia. Pars secunda sapientiæ diuina, illa considerat causas ualde remotas, & quicquid cōprehendit per residuas & nouissimas sapientiās, id inq̄ uocatur etiam hoc modo sapientiā diuina, & id quod est post naturam. Ecce omnes istæ sunt artes primæ. Verum ars Logices non ponitur cum eis, seu inuenitur in summa scientiarum, quia ipsa est instrumentum ad sapientiam. Vnde dicunt, q̄ nullus recte studet uel docet, nisi præmittat artem Logicæ, quia ipsa est instrumentum ad locutionem seu rationabilem artem, & non est de locutione ipsa. At sapientiā seu ars ciuilib diuiditur in quatuor partes. Prima est de regimine hominis pro anima sua: secunda est de regimine domus: tertiā de regimine prouinciæ: & quarta de regimine populi magni uel populorum. Porro regimen hominis pro anima sua, est qd̄ possideat uirtutes nobiles, & euacuet à se mores seu habitus uiciosos, si iam pmisit eis aditum.

Sunt autem uirtutes, dispositiones quædam practicæ animam ademptes, donec tandem in habitum transeant,

Logica est instrumentū.

Ethica.

Habitus morales.

הנפרדים וראו בזה שהם גבולים מנה החומר : והחלק השני מן החכמה ה האלהית העיון בסבות הרחוקים הוא נ דבל מה שיכללו עליו שאר החכמה ה האחרונות ויקרא גם החכמה האלהית ו דמה שאמר הטבע : הנה כל אלו ה החכמות הראשונות : ואולם מלאכת ההגיון אינה אולם מפלל החכמות אבל היא בלי לחכמה אמרו שלא יבשר ל ללמוד או ללמד על סדר נא במלאכת ההגיון כי הוא בלי לרבוז ולא מן הר הרבוז : ואולם החכמה המדינית הנה החלק לר חלקים הראשון הנחגה האדם בנפשו והשני הנחגה הפית והשלישי ה הנחגה המדינית והרביעי הנחגה את ה האומה הגדולה או את האומות : אמנם הנחגה האדם בנפשו הוא שיזקנה אותם המדות הנכבדות ויסייר מופנה ה המדות הפחתות אם היו כבר הגיעו : המדות הם התכונות הנעשיות וי אשר יגיעו בנפש עד אשר יגיעו לקניין ויסדר

& eliciatur ab eis operationes. Et quidem philosophi denominant uirtutes cum dignitate: uocant enim habitus rationales, nobiles uirtutes, & ediuerso deformes mores uocant ignobiles & contemptibiles. Mores qui proueniunt ex uirtutibus rationalibus bonos uocant, opera autem quæ ex uilibus proficiscuntur moribus, mala uocant. Porro locutionem sic denominant, quod sit actualis imaginatio intellectuum excellentium seu nobilium & uilium.

Præterea apud philosophos multi sunt libri morales. Regimen itaque illud quo homo regit seipsum, uocant ipsi constitutionem. At regimen domus, est quod ipse homo sciatur, quomodo filij familias iuuent ad quædam, & in quanto contentari possint, donec recta adaptatio fiat rerum, non tam iuxta possibilitatem, quam iuxta rerum ipsarum exigentiam in tempore illo & loco. Proinde regimen ciuile est sapientia quæ facit possidere habentes se cognitionem ueræ felicitatis, ostendensque eis imminentem incurSIONem & noticiam, quæ hæc ipsa præcaueri possit, administrans constitutiones, si quando amittatur felicitas

Monastica.

Oeconomica.

Politica.

ויסדרו מהם הפעולות והפלוסופים יתארו המדות במעלות ויקראו המדות החשובות מעלות המדות ויקראו המדות המגונות פחתיות ; והמדות הנאות מן המדות החשובות טובות ו הפעולות הנאות מן המדות הפחתיות יקראו הרעות ; וכן יתארו הרפור גם והוא ציור המושגלות במעלות והם הפחתיות באמר מעלות רבריות פחתיות רבריות ; ולפלוסופים ספרים רבים במדות וכל הנהגה נהיג בו אדם זולתו יקרא אותם חק ; ואולם הנהגת הפיות הוא שיוע איך יעורו בני הפיות קצתם ומה שישפסקו בו ער שיתבשר הקון ענינים לפי הנבלה לפי אותם ענינים הראויים בזמן ההוא ובמקום ההוא ; ואולם הנהגת המדינה הנהגה היא הקמה הקנה בעליו וריעת ההצלחה האמיתית והראח להם החפשטות בהנעתה וריעת הרעה בשמירה ממה והשפמש מרתיקם בעזיבת ההצלחה המרומה

expectata; & aliquandiu ea frui & commo-
 dum ex ea habere non possint. Explicatur
 deniq; eis cognitio sperandæ felicitatis, ne
 aut doleāt de ea, aut omnino deferāt eam.
 Sic igitur in uis rectitudinis fit congruus
 ordo pro collectionibus hominum. Nam
 sapientes nationum quæ pacifice uiuunt,
 cōstituunt regimina diuersorū graduum,
 idq; iuxta perfectionem singulorum, & p
 ea dirigunt seruos suos, auditui eorum ob-
 temperantes: & uocant ea statuta. Sunt &
 nationes quæ his regūtur statutis. Verum
 in philosophia de his rebus iam multi ue-
 nerunt libri in linguam elegantem. Et si in
 tanta copia nō prodissent, adhuc istis tem-
 poribus non indiguissimus illis statutis,
 constitutionibus, legibus, & consuetudi-
 nibus humanis, quum nos tenerent res di-
 uinæ.

*Vocabula
 huius capit.*

Porro rerum quarum explicatae sunt ra-
 tiones in hoc capite, hæc sunt nomina: Vis
 rationalis, loquutio interior, loquutio ex-
 terior, ars logica, artes speculatiuæ, artes
 practicae, philosophia humana, sapien-
 tia ciuili seu politica, sapientia doctrinalis,
 h 4 sapientia

המרומה ער שלא יתאוו אותה ולא ית-
 יתנו בה ויתבאר להם הרעה המרומה
 ער שלא ינאב בה ולא יעובו אותה ;
 וכן דרשו יושר יסודר בהם סדור נאה ק
 קבוציהם ; וכן חכמי האומות הש
 השלמות ינוחו ההנהגות דרכים לפי ש
 שלמות כל איש מהם ינהגו בה עבדיהם
 הסרים למשמעתם ויקראו גימוסים ות
 והיו האומות בהנהגות באותם הג
 הגימוסים ולפילוסופיא בכל אלן הר
 הדברים ספרים נשים בבר יצאו אל ל
 לשון הערב ואולי אשר לא יצאו יותר ו
 והנה לא הוצרכנו באלו הזמנים אל כל
 זה ול החקים הרבות והגימוסים והנהגות
 האנשים הוא בעניני האלהים ; וכל
 הדברים אשר התבארו ענינים כזה הש
 השער הם אלה שמות הכה המדבר ה
 הרבוי הפנימי הרבוי החצוני מלאכה
 החציון המלאכות העיוניות המלאכות
 המעשיות הפילוסופיא האנושית הה
 החכמות המדיניות החכמות הלימודיות
 החכמות

LOGICA RAB. SYM.

sapientia administratiua siue ars admini/
culatiua, sapientia naturalis, sapientia diui/
na, quod sequitur naturam, mores seu uir/
tutes eminentes, mores infirmi seu reiecti,
uirtutes rationales bonæ, & mores malis
constitutiones & leges seu statuta.

In summa, omnia capita huius tracta/
tus, sunt quatuordecim capita. Nomina ue/
ro quæ continentur in his capitibus, sunt
centum septuaginta & quinque nomina. Et
omnia ista sunt nomina cõmunia. Omniũ
istorum nominum usus habetur in arte lo/
gica: quibus nonnulla nomina adiuncta
sunt de scientia naturali, de scientia diuina,
& scientia ciuili. Hæc uisa sunt digna
hic memoranda: & forte, si dijs placet, non
admodum à scopo absunt.

Finit aditio ista cum uoluntate dei bene/
dicti atq; auxilio suo, quã in linguam
Hebraicam transtulit de lingua
Hagarena magister noster
Mosche, filius sapien/
tis Philosophi
Schmuelis
filij Thubonis Hispani, bonæ memoriæ.
h s Benedi

הציון הר' שעמון

החכמות השמושיות החכמה הטבעית
החכמה האלהית מה שאחר הטבע ה
המדות המעלות המדות הפחתיות ה
המדות הדבריות הטובות והרעות ה
החסים והנימוסים :

וכל שערי זה המאמר יר' שערים וכל ה
השמות אשר יכללו אותם השערים מ
בואה ושבעים והמשה שמוה וכל אלו
השמות הכוללים כל השמות הנופלים
במלאכה ההציון ובהם גם קצת השמות
המוסכמים עליהם בחכמה הטבעית ו
החכמה אלהית והחכמה המדינית זה מה
שראיתי לזכרו : ואולי יאות אל ה
זכרונה אם ירצה האלהים :

ג' שלם החבור ברצון השם ית' ועזרתו
והעתיקו אל לשון עברי מלשון
הגרי רבינו משה בן החכם
הפלוסוף ר' שמואל
בן הבן ספרדי
זכרונו לב' :

Act. Col. de la Comp. de St. de S. de S. de S.

LOGICA RAB. SYM.

Benedictus qui dat lassu uirtutem, & cui
non sunt uires, robur multiplicat.

Ego scriptor Iehor-
fias filius Ephraim,
qui uiuat in longi-
tudinem bonorum
dierum, cognomi-
natus Holschil, de
Cracouia.

BASILEAE APVD IO. FROB.
ANNO M. D. XXVII.

הגיון הר שמעון
פרוך חנותו ליעה פה ולאין אונים עז
עצמה נרבה
אני הסופר יחשיע
בר אפרים שליט
חמונה חושיל
ביקראקא

